

SABIEDRISKO
PAKALPOJUMU
REGULĒŠANAS
KOMISIJA

KONSULTĀCIJU DOKUMENTS

par ziņojumu par tirgus analīzi

par Eiropas Komisijas 2007.gada 17.decembra ieteikumā 2007/879/EK par konkrētiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK, minēto tirgu:

Nr.1 – piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām.

2017.gada 20.jūlijs

Rīga

Ūnijas iela 45,
Rīga, LV-1039,
Latvija

T: +371 67097200
F: +371 67097277
E: sprk@sprk.gov.lv

www.sprk.gov.lv

Saturs

Saturs	2
Tabulas	4
Attēli	4
Kopsavilkums	5
1. Ievads	6
1.1. Juridiskais ietvars.....	6
1.1.1. Elektronisko sakaru likums	7
1.1.2. Noteikumi	8
1.1.3. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību	9
1.1.4. EK direktīva, ieteikumi un vadlīnijas	9
1.2. Ieteikumi par tirgiem	10
1.2.1. Ieteikums 2003	10
1.2.2. Ieteikums 2007	11
1.2.3. Ieteikums 2014	11
2. Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus pirmās kārtas analīze un rezultāti	12
3. Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus otrās kārtas analīze un rezultāti.....	14
4. Konkrētie tirgi	15
4.1. Attiecīgie pakalpojumi.....	15
5. Tirgus definēšana	17
5.1. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums	17
5.1.1. Vai piekļuve tradicionālās balss telefonijas tīklam un piekļuve, izmantojot integrēto pakalpojumu digitālo tīklu, veido vienotu Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu? 17	
5.1.2. Vai piekļuve tradicionālās balss telefonijas tīklam un piekļuve balss telefonijas pakalpojumiem, kas pārraidīti pārvaldītā interneta protokola tīklā, veido vienotu Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu?.....	20
5.1.3. Vai piekļuve tradicionālā balss telefonijas pakalpojumiem un piekļuve balss telefonijas pakalpojumiem publiskajā internetā veido Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu?.....	24
5.1.4. Vai piekļuve tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem un piekļuve mobilās balss telefonijas pakalpojumiem veido Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu?.....	25
5.2. Ģeogrāfiskā mēroga novērtējums	33

5.3. Tirgus definēšanas rezultāti	33
5.4. Situācija tirgos	33
5.5. Tirgus dalībnieki	37
6. Trīs kritēriju tests	38
6.1. Šķēršļi iekļūšanai tirgū.....	39
6.2. Tirgus attīstība (dinamika).....	40
6.3. Konkurences tiesību pietiekamība	43
6.4. Trīs kritēriju testa rezultāti.....	43
7. Saistības.....	43
8. Nacionālā konsultācija	44
9. Konkurences padomes viedoklis.....	44
10. Konsultācija ar EK un citu Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem	44

Tabulas

Tabula 1. SIA "Lattelecom" ISDN BRA un ISDN PRA abonentu skaits.....	19
Tabula 2. SIA "Lattelecom" ISDN BRA un ISDN PRA abonentlīniju skaits	19
Tabula 3. Komersantu piedāvātie vislētākie mobilās un fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tarifu plāni.	27
Tabula 4. Balss telefonijas piekļuves galalietotāju skaits 2016.gadā.....	28
Tabula 5. Komersantu ieņēmumi un tirgus daļas no balss telefonijas piekļuves nodrošināšanas 2016.gadā.....	34
Tabula 6. Komersantu noslodze un tirgus daļas no balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas 2016.gadā.....	35
Tabula 7. Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus dalībnieki.....	37
Tabula 8. Ieņēmumi no balss telefonijas pakalpojumiem, EUR	40
Tabula 9. Ieņēmumi no piekļuves balss telefonijas pakalpojumiem, EUR.....	41
Tabula 10. Balss telefonijas noslodze, minūtes.....	41
Tabula 11. Balss telefonijas piekļuves pakalpojumu abonentu skaits.....	41
Tabula 12. No viena abonenta gūtie ieņēmumi par balss telefonijas piekļuves pakalpojumiem, EUR	42

Attēli

Attēls 1. Piekļuve tradicionālās balss telefonijas tīklam	16
Attēls 2. SIA "Lattelecom" abonentu un abonentlīniju skaits tradicionālās balss telefonijas tīklā	16
Attēls 3. SIA "Lattelecom" tradicionālās balss telefonijas tīkla un ISDN abonentu skaits no 2010.gada līdz 2014.gadam.....	18
Attēls 4. SIA "Lattelecom" tradicionālās balss telefonijas tīkla un ISDN abonentlīniju skaits no 2010.gada līdz 2014.gadam.....	19
Attēls 5. SIA "Lattelecom" balss telefonijas pakalpojumu, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā un tradicionālās balss telefonijas abonentu skaits	22
Attēls 6. Vidējais savienošanas laiks, salīdzinot starp SIA "Lattelecom" izmantotajām tehnoloģijām	23
Attēls 7. Balss telefonijas piekļuves galalietotāju skaita salīdzinājums 2016.gadā, %.....	29
Attēls 8. Nesekmīgo savienojumu īpatsvars.....	30
Attēls 9. Vidējā runas pārraides kvalitāte	31
Attēls 10. Vidējais savienošanas laiks.....	32
Attēls 11. Balss telefonijas pakalpojuma ieņēmumu, balss telefonijas pakalpojuma piekļuves ieņēmumu, abonentu skaita un sniegtā pakalpojuma apjoma tirgus daļu izmaiņas procentos 2016.gadā.....	42

Kopsavilkums

Ziņojums par tirgus analīzi sagatavots par Ieteikumā 2007, minēto tirgu: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām.

Šī ir tirgus analīzes trešā kārtā. Pirmajā tirgus analīzes kārtā, kas tika veikta 2006.gadā, Regulators noteica vienu komersantu – SIA “Lattelecom” par komersantu ar BIT analizētajā tirgū, un ar 2007.gada 7.marta lēmumu Nr.48 un 2007.gada 7.marta lēmumu Nr.49 tam noteiktas saistības, kuras stājās spēkā 2007.gada 1.jūlijā.

Tirgus analīzes otrajā kārtā, kas tika veikta 2009.gadā, Regulators secināja, ka Ieteikumā 2007 minētā Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus konkurences apstākļi nav būtiski mainījušies un Regulatoram nav nepieciešams atcelt, grozīt vai papildināt pirmās kārtas tirgus analīzes rezultātā pieņemto lēmumu Nr.48 un lēmumu Nr.49 par SIA “Lattelecom” atzīšanu par komersantu ar BIT, un par saistību piemērošanu.

Šobrīd ir spēkā EK ieteikuma par regulējamiem tirgiem 2014.gada 9.oktobra redakcija. Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus tika iekļauts Ieteikumā 2003 kā Tirgus Nr.1: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un Tirgus Nr.2: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā juridiskām personām, un Ieteikumā 2007 kā Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus, savukārt Ieteikumā 2014 Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus netika iekļauts. Taču iepriekš minētā tirgus svītrosana no Ieteikumā 2014 minēto tirgu saraksta neatceļ Regulatora pieņemto lēmumu Nr.48 un lēmumu Nr.49 par komersanta noteikšanu par komersantu ar BIT un par saistību noteikšanu. Tā kā spēkā esošās saistības komersantam ar BIT var tikt grozītas vai atceltas tikai ar Regulatora lēmumu, kas ir balstīts uz tirgus analīzi, tad, lai izvērtētu, vai nepieciešams atcelt, saglabāt vai papildināt esošās saistības, Regulators uzskata, ka nepieciešams veikt atkārtotu analīzi Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū.

Veiktās analīzes rezultātā Regulators konstatē, ka Ieteikumā 2007 minētajā Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, ir iekļauti tādi pakalpojumi kā piekļuve, izmantojot ISDN; piekļuve, balss telefonijas pakalpojumiem, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā; mobilās balss telefonijas piekļuve publiskajam telefonu tīklam.

Tā kā Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus nav minēts Ieteikumā 2014, Regulatoram jāpārlicinās vai Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus atbilst trīs ieteikumā noteiktajiem kumulatīviem kritērijiem (trīs kritēriju tests).

Iekļaujot Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū fiksēto un mobilo tīklu komersantu nodrošinātos piekļuves pakalpojumus, Regulators secina, ka komersantu savstarpējā konkurence ir pietiekama, lai nodrošinātu efektīvas konkurences apstākļus Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū un *ex ante* (apsteidzoša) iekļaušanās šajā tirgū vairs nav nepieciešama, un atsevišķos izņēmuma konkurences nepietiekamības gadījumos *ex post* (pēc fakta) konkurences tiesību piemērošana būtu piemērotāka.

Veicot trīs kritēriju testu, Regulators secina, ka Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū nav nepieciešams piemērot *ex ante* (apsteidzošu) regulēšanu un, ka komersantam, kas atzīts par komersantu ar būtisku ietekmi šajā tirgū, nepieciešams atcelt visas noteiktās saistības.

1. Ievads

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Regulators) regulē elektronisko sakaru nozari, lai maksimizētu galalietotāju saņemto labumu un lai veicinātu ilgtermiņa konkurences attīstību un investīcijas. Galalietotāja labumu Regulators var maksimizēt, veicot tādas darbības, lai elektronisko sakaru nozares tirgos valdītu atvērta, godīga un brīva konkurence. Galalietotājs saņems maksimālo labumu, ja par galalietotāju sacentīsies vairāki pakalpojumu sniedzēji, cenšoties pārliecināt galalietotāju ar zemu elektronisko sakaru pakalpojuma (turpmāk - pakalpojumu) cenu, augstu pakalpojuma kvalitāti un citiem galalietotājam svarīgiem pakalpojuma parametriem. Regulatora mērķis ir veicināt konkurenci, tomēr katrs Regulatora pieņemtais lēmums ievieš izmaiņas konkurences apstākļos un katra Regulatora iejaukšanās elektronisko sakaru tirgū rada risku izraisīt neprognozētas izmaiņas elektronisko sakaru tirgū ar nezināmu iznākumu. Tādēļ Regulatoram, pieņemot lēmumus, jāizvērtē vai potenciālais labums galalietotājam pārsniedz iespējamo kaitējumu, ko nodara tā iejaukšanās tirgū.

1.1. *Juridiskais ietvars*

Lai veicinātu konkurenci elektronisko sakaru nozarē, Elektronisko sakaru likumā (turpmāk – ESL), ņemot vērā Eiropas Savienības regulējumu, ir noteiktas Regulatora tiesības definēt konkrētos pakalpojumu tirgus (tirgu definēšana), veikt definēto tirgu analīzi konkurences novērtēšanai šajos tirgos, noteikt elektronisko sakaru komersantus (turpmāk – komersants) ar būtisku ietekmi tirgū (turpmāk – BIT), kā arī piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt speciālas prasības (turpmāk – saistības) komersantiem, kuru ietekme konkrētajā tirgū atzīta par būtisku.

Definējot konkrētos tirgus elektronisko sakaru nozarē, tiek analizētas komersantu veiktās darbības tirgū. ESL definē elektronisko sakaru komersantu kā komersantu, kas veic divu veidu darbības – nodrošina elektronisko sakaru tīklu vai sniedz elektronisko sakaru pakalpojumu.

ESL definē iepriekš minētās darbības šādā veidā:

- elektronisko sakaru tīkla nodrošināšana (turpmāk – tīkla nodrošināšana) – elektronisko sakaru tīkla izveide, attīstīšana, ekspluatācija, kontrole un piekļuves nodrošināšana tam;
- elektronisko sakaru pakalpojums (turpmāk – pakalpojums) – pakalpojums, kuru parasti nodrošina par atlīdzību un kurš pilnīgi vai galvenokārt sastāv no signālu pārraidīšanas elektronisko sakaru tīklos.

Definējot elektronisko sakaru tirgus ir jāidentificē:

- visi tie pakalpojumi, kas veido identificējamu tirgus produktu (preču vai pakalpojumu tirgi);
- ģeogrāfiskā teritorija, kurā tiek sniegtas preces vai pakalpojumi (ģeogrāfiskie tirgi).

Definējot elektronisko sakaru tirgus atbilstoši ET praksei, ir jāidentificē tirgus funkcionālais līmenis:

- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti vairumtirdzniecībā (vairumtirdzniecības produktu tirgi);
- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti mazumtirdzniecībā (mazumtirdzniecības produktu tirgi).

Elektronisko sakaru nozarē tirgus sadalījums funkcionālā līmenī tiek izmantots tādēļ, ka regulējums, ko Regulators var piemērot vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktu tirgiem, atšķiras. Elektronisko sakaru nozarē vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi, ko viens komersants sniedz citiem komersantiem, un parasti tā ir daļa no elektronisko sakaru tīkla nodrošināšanas – pakalpojumi, kas tiek sniegti, nodrošinot piekļuvi un starpsavienojumu vai tālāk pārdošanas veikšanai. Savukārt mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi galalietotājiem. Atbilstoši ESL 1.panta 2.punktam abonents ir fiziska vai juridiska persona, kas ir noslēgusi līgumu ar pakalpojumu sniedzēju par konkrētu pakalpojumu saņemšanu, bet galalietotājs atbilstoši ESL 1.panta 14.punktam ir pakalpojumu lietotājs, kas šos pakalpojumus neizmanto pakalpojumu nodrošināšanai citām personām.

Regulators, definējot elektronisko sakaru tirgus, izvērtē gan mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgus, gan vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgus. Regulators, veicot tirgu definēšanu un analīzi, var noteikt prioritāri analizējamus tirgus un vairāku tirgu grupas (klasterus).

1.1.1. Elektronisko sakaru likums

ESL nosaka tirgus definēšanas un analīzes procesu.

- ESL 1.panta 7.punkts paredz, ka BIT ir tāds komersanta stāvoklis tirgū, kas līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim.
- Ņemot vērā komersantu sniegto informāciju un pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Regulators saskaņā ar ESL 31.panta otro daļu nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Regulators konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tas pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Regulatora noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar ESL 31.panta trešo daļu, ja Regulators konstatē, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, tas nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT. Saskaņā ar ESL 31.panta ceturto daļu, ja Regulators konstatē, ka tirgū nav efektīva konkurence, tas saskaņā ar ESL 29.pantu nosaka komersantus, kuriem šajā tirgū ir būtiska ietekme.
- ESL 29.panta pirmā daļa noteic, ka Regulators pēc pakalpojumu tirgus definēšanas un tirgus analīzes var noteikt komersantus, kuriem ir BIT konkrētā tirgū. Regulators savu lēmumu pārskata ik reizi, kad tiek veikta pakalpojumu tirgus definēšana un tirgus analīze.
- ESL 29.panta otrā daļa paredz, ka Regulators var atzīt, ka komersantam ir BIT, ja tas individuāli vai kopā ar citiem komersantiem šajā tirgū atrodas tādā stāvoklī, kas ir līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim, tas ir, ekonomiska spēka stāvoklī, kas tam līdz zināmam līmenim ļauj rīkoties neatkarīgi no citiem komersantiem, lietotājiem vai

galalietotājiem. Izvērtējot, vai viens vai vairāki komersanti ir dominējošā stāvoklī tirgū, Regulators pēc iespējas ievēro Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) izstrādātās tirgus analīzes un BIT novērtēšanas vadlīnijas.

- ESL 29.panta trešā daļa paredz, ka komersantam, kuram ir būtiska ietekme atsevišķā tirgū (pirmais tirgus), var būt būtiska ietekme arī saistītā tirgū (otrais tirgus), ja saikne starp šiem diviem tirgiem ļauj ietekmi vienā tirgū paplašināt uz otru (saistīto) tirgu, tādējādi nostiprinot komersanta ietekmi tirgū.
- ESL 30.panta pirmā daļa paredz, ka Regulators, ievērojot pakalpojumu ģeogrāfisko dalījumu un citus valstī esošus īpašus apstākļus, kā arī Eiropas Komisijas ieteikumu par attiecīgajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, nosaka konkrētos pakalpojumu tirgus.
- ESL 30.panta otrā daļa paredz, ka, nosakot konkrētos pakalpojumu tirgus, Regulators konsultējas ar komersantiem Regulatora noteiktajā konsultāciju kārtībā un, ja nepieciešams, ar Konkurences padomi.
- Saskaņā ar ESL 30.panta trešo daļu, nosakot no EK ieteikumā minētajiem tirgiem atšķirīgus tirgus, Regulators pirms attiecīga lēmuma pieņemšanas ievēro šā likuma 8.panta pirmās daļas 13.punktu. Ja EK, izvērtējusi Regulatora lēmuma projektu par pakalpojumu tirgus definēšanu, norāda, ka tas radīs šķēršļus vienotam Eiropas Savienības tirgum vai neatbilst Eiropas Savienības tiesību aktiem, Regulators atliek lēmuma pieņemšanu uz diviem mēnešiem. Ja Regulators saņem EK lēmumu par Regulatora izstrādāto lēmuma projektu, tas sešu mēnešu laikā no EK lēmuma pieņemšanas datuma saskaņā ar EK lēmumu groza vai atsauc savu lēmuma projektu. Ja Regulators lēmuma projektu groza, tas organizē publiskās konsultācijas ar tirgus dalībniekiem un saskaņā ar šā likuma 8.panta pirmās daļas 13.punktu atkārtoti paziņo EK par grozīto lēmuma projektu.
- Saskaņā ar ESL 31.¹pantu, ja Regulators par tāda plānotā lēmuma projektu vai plānoto pasākumu kopumu attiecībā uz tirgus definēšanas vai analīzes procedūrām, kurš var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kura mērķis ir uzlikt, grozīt vai atcelt kādu operatora pienākumu, saņem EK paziņojumu, kurā norādīti iemesli, kāpēc lēmuma projekts vai plānoto pasākumu kopums var radīt šķēršļus iekšējam tirgum, vai saņem norādījumus par tā neatbilstību Eiropas Savienības tiesību aktiem, Regulators lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu nepieņem vēl trīs mēnešus pēc EK paziņojuma. Ja šāds paziņojums netiek sniegts, Regulators var pieņemt lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu, pēc iespējas ņemot vērā EK, Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādes (turpmāk - BEREC) vai citu valstu regulatoru ieteikumus.

1.1.2. Noteikumi

Lai veiktu nepieciešamos pasākumus tirgus definēšanai un tirgus analīzei, ESL nosaka:

- publisko konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem saskaņā ar ESL 8.panta pirmās daļas 11.punktu un 30.panta otro daļu;
- tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību saskaņā ar ESL 31.panta pirmo daļu.

1.1.3. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību

Ņemot vērā ESL noteikto, Regulators ir noteicis tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību ar Regulatora 2012.gada 21.novembra lēmumu Nr.1/15 „Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību” (turpmāk - Noteikumi).

Noteikumi paredz, ka komersanti iesniedz Regulatoram katru gadu līdz 1.augustam informāciju par esošā kalendārā gada 1.pusgadu un līdz 1.februārim informāciju par iepriekšējā kalendārā gada 2.pusgadu, pilnīgi un precīzi aizpildot Noteikumu 1.pielikumā noteikto veidlapu.

Regulators, izvērtējot informāciju, kuru komersanti ir iesnieguši saskaņā ar Noteikumu 5. un 6.punktu, nosaka tos komersantus, kuru attiecīgā sniegtā pakalpojuma kopējais īpatsvars ir ne vairāk kā 95% dilstošā secībā no attiecīgā pakalpojuma sniegšanas kopējiem ieņēmumiem un kuri iesniedz Regulatoram tiem nosūtītās Noteikumu 2.pielikuma veidlapas. Saskaņā ar Noteikumu 7.punktu Regulators nosūta visiem komersantiem, kurus Regulators noteicis par komersantiem ar BIT, attiecīgajam tirgum atbilstošas Noteikumu 2.pielikuma veidlapas. Saskaņā ar Noteikumu 8.punktu Regulators nosūta Noteikumu 2.pielikuma veidlapas vismaz četriem komersantiem, kuru katra īpatsvars no kopējiem ieņēmumiem no attiecīgo pakalpojumu sniegšanas dilstošā secībā ir vislielākais.

1.1.4. EK direktīva, ieteikumi un vadlīnijas

Regulatoram savās darbībās ir jāņem vērā arī EK izdotās regulas un ieteikumi.

ESL ir iekļautas tiesību normas, kas izriet no šādām direktīvām:

- 2002.gada 7.marta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk – pamatdirektīva), kas nosaka vispārējos regulējošās iestādes uzdevumus un kārtību, kādā regulējošā iestāde veic tirgus definīciju, tirgus analīzi, saistību piemērošanu, kā arī kārtību, kā regulējošā iestāde konsultējas ar tirgus dalībniekiem, citu Eiropas Savienības valstu regulatoriem un Eiropas Komisiju par tirgus analīzes rezultātiem un plānotajām saistībām komersantiem ar BIT.
- 2002.gada 7.marta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/19/EK par piekļuvi elektronisko komunikāciju tīkliem un ar tiem saistītām iekārtām un to savstarpēju savienojumu (piekļuves direktīva).
- 2002.gada 7.marta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/20/EK par elektronisko komunikāciju tīklu un pakalpojumu atļaušanu (atļauju izsniegšanas direktīva).
- 2002.gada 7.marta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/22/EK par universālo pakalpojumu un lietotāju tiesībām attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem (universālā pakalpojuma direktīva).

EK 2002.gada 11.jūlija Vadlīnijas 2002/C165/03 detalizēti izklāsta tirgus analīzes veikšanas un būtiskas ietekmes noteikšanas kārtību.

1.2. Ieteikumi par tirgiem

Saskaņā ar pamatdirektīvas 15.pantu EK izdod un regulāri pārskata ieteikumu par elektronisko sakaru tirgiem, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana.

1.2.1. Ieteikums 2003

2003.gada 8.maijā EK publicēja 2003.gada 11.februāra ieteikumu 2003/311/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (turpmāk – Ieteikums 2003). Pirms ieteikuma publicēšanas EK veic Eiropas Savienības mēroga tirgus priekšizpēti, lai noskaidrotu, kuru elektronisko sakaru pakalpojumu tirgos konkurences situācija pieprasa padziļinātu nacionālo regulatoru tirgus analīzi. Pirmo reizi publicētajā ieteikumā – Ieteikumā 2003 – tika minēti 18 dažādi elektronisko sakaru pakalpojumu tirgi, kurus EK nacionālajiem regulatoriem aicināja detalizēti analizēt.

Mazumtirdzniecības līmenī:

- Tirgus Nr.1: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām;
- Tirgus Nr.2: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā juridiskām personām;
- Tirgus Nr.3: fiziskām personām publiski pieejami vietējās vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- Tirgus Nr.4: fiziskām personām publiski pieejami starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- Tirgus Nr.5: juridiskām personām publiski pieejami vietējās vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- Tirgus Nr.6: juridiskām personām publiski pieejami starptautiskās balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- Tirgus Nr.7: nomāto līniju minimālā kopa.

Vairumtirdzniecības līmenī:

- Tirgus Nr.8: savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
- Tirgus Nr.9: savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
- Tirgus Nr.10: tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
- Tirgus Nr.11: atsaistīta piekļuve (t.sk. daļēja piekļuve) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus;
- Tirgus Nr.12: platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība;
- Tirgus Nr.13: nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecība;
- Tirgus Nr.14: nomāto līniju maģistrālo posmu vairumtirdzniecība;
- Tirgus Nr.15: piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos;
- Tirgus Nr.16: balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos;

- Tīrgus Nr.17: nacionālais tīrgus starptautiskajai viesabonēšanai publiskajos mobilaajos tīklos;
- Tīrgus Nr.18: apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides satura nogādāšanai galalietotājiem.

1.2.2. Ieteikums 2007

2007.gada 28.decembrī EK publicēja 2007.gada 17.decembra ieteikumu 2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tīrgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk – Ieteikums 2007). Ieteikums 2003 tika pārskatīts un 2007.gadā tika publicēta jauna ieteikuma redakcija – Ieteikums 2007. Ieteikumā 2007 tika ievērojami samazināts tīrgu skaits, kurus EK ieteica padziļināti analizēt. Ieteikumā 2007 minēts vairs tikai viens mazumtirdzniecības tīrgus un seši vairumtirdzniecības tīrgi.

Mazumtirdzniecības līmenī:

- Tīrgus Nr.1: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām (turpmāk – Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tīrgus).

Vairumtirdzniecības līmenī:

- Tīrgus Nr.2: savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
- Tīrgus Nr.3: savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
- Tīrgus Nr.4: vairumtirdzniecības piekļuve (fiziskai) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopēju vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā vietā;
- Tīrgus Nr.5: platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā;
- Tīrgus Nr.6: nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecība;
- Tīrgus Nr.7: balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilaajos tīklos.

1.2.3. Ieteikums 2014

2014.gada 11.oktobrī tika publicēts 2014.gada 9.oktobra ieteikums 2014/710/ES par konkrētajiem produktu un pakalpojumu tīrgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk – Ieteikums 2014). Ieteikumā 2014 vairs nav minēts neviens mazumtirdzniecības tīrgus un ir minēti četri vairumtirdzniecības tīrgi.

- Tīrgus Nr.1: Vairumtirdzniecības līmeņa savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālos publiskos telefonu tīklos;
- Tīrgus Nr.2: Vairumtirdzniecības līmeņa balss savienojuma pabeigšana individuālos mobilaajos tīklos;
- Tīrgus Nr.3a: Vairumtirdzniecības līmeņa vietēja piekļuve fiksētā vietā;
- Tīrgus Nr.3b: Plašpatēriņa produktu vairumtirdzniecības līmeņa centralizēta piekļuve fiksētā vietā;

- Tirgus Nr.4: Vairumtirdzniecības līmeņa augstas kvalitātes piekļuve fiksētā vietā.

2. Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus pirmās kārtas analīze un rezultāti

Regulators, veicot Ieteikumā 2007 minētā Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus, kas Ieteikumā 2003 minēts kā Tirgus Nr.1: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un Tirgus Nr.2: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā juridiskām personām, analīzes pirmo kārtu, analizēja abus iepriekš minētos tirgus vienlaicīgi un atspoguļoja tirgus analīzes procesu, rezultātus un piemērotās saistības vienā dokumentā vienkopus – tirgus analīzes ziņojumā.

Ieteikumā 2003 minētos balss telefonijas tirgus: Tirgu Nr.1: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un Tirgu Nr.2: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā juridiskām personām Regulators analizēja 2006.gadā. Tirgus analīzes rezultātā Regulators noteica vienu komersantu – sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” (turpmāk – SIA “Lattelecom”) par komersantu ar BIT analizētajos tirgos, un tam tika noteiktas saistības, kuras stājās spēkā 2007.gada 1.jūlijā. SIA “Lattelecom” tika noteiktas šādas saistības:

- ar 2007.gada 7.marta lēmumu Nr.48 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas fiziskām personām Latvijas Republikas teritorijā tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.48) Regulators nolēma:
 1. noteikt SIA „Lattelecom” par elektronisko sakaru komersantu ar būtisku ietekmi piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas fiziskām personām Latvijas Republikas teritorijā tirgū.
 2. noteikt SIA „Lattelecom” saistību nodrošināt operatora izvēles un iepriekšējas izvēles pakalpojumus saskaņā ar Regulatora apstiprinātajiem operatora izvēles pakalpojuma vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojuma nodrošināšanas noteikumiem, tā, lai fiziskām personām, izmantojot operatora izvēli vai iepriekšēju izvēli, būtu iespējams veikt:
 - vietējās sarunas;
 - iekšzemes tālsarunas;
 - sarunas ar mobilo tīklu operatoru lietotājiem;
 - starptautiskās sarunas.
 3. noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas fiziskām personām pakalpojumam un šā lēmuma lemjošās daļas 2.punktā minētajiem pakalpojumiem.

4. noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku.
 5. noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Regulatoram pēc Regulatora pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
 6. noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas fiziskām personām pakalpojumu un ar to saistīto pakalpojumu tarifus pakalpojumu sniegšanas izmaksām.
- Ar 2007.gada 7.marta lēmumu Nr.49 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas juridiskām personām Latvijas Republikas teritorijā tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.49) Regulators nolēma:
 1. noteikt SIA „Lattelecom” par elektronisko sakaru komersantu ar būtisku ietekmi piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas juridiskām personām Latvijas Republikas teritorijā tirgū.
 2. noteikt SIA „Lattelecom” saistību nodrošināt operatora izvēles un iepriekšējas izvēles pakalpojumus saskaņā ar Regulatora apstiprinātajiem operatora izvēles pakalpojuma vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojuma nodrošināšanas noteikumiem, tā, lai juridiskām personām, izmantojot operatora izvēli vai iepriekšēju izvēli, būtu iespējams veikt:
 - vietējās sarunas;
 - iekšzemes tālsarunas;
 - sarunas ar mobilo tīklu operatoru lietotājiem;
 - starptautiskās sarunas.
3. noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas juridiskām personām pakalpojumam un šā lēmuma lemjošās daļas 2.punktā minētajiem pakalpojumiem.
 4. noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku.
 5. noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Regulatoram pēc Regulatora pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
 6. noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšanas juridiskām personām pakalpojumu un ar to saistīto pakalpojumu tarifus pakalpojumu sniegšanas izmaksām.

Tirgus analīzes procesā Regulators salīdzināja vairākus pakalpojumu veidus, lai novērtētu kādi pakalpojumi iekļaujami tirgus definīcijā. Regulators salīdzināja piekļuvi publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā, izmantojot taksofonu ar piekļuvi publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā, izmantojot citu galiekārtu, kā rezultātā tika konstatēts, ka minētie piekļuves veidi neveido vienotu Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu, jo piekļuve publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā, galalietotājam izmantojot savu galiekārtu, nav aizstājama ar tā piekļuvi publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā, izmantojot taksofonu. Salīdzinot piekļuvi publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā, izmantojot analogu abonentu līniju un izmantojot ciparu abonentu līniju, konstatēts, ka minētie piekļuves veidi veido vienotu Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu. Platjoslas piekļuves risinājumi tirgus analīzes rezultātā netika iekļauti tirgus definīcijā. Interneta iezvanpieejas pakalpojumi tika konstatēti kā papildinoši pakalpojumi piekļuves pakalpojumiem, nevis aizvietojoši. Savukārt kabeļtelevīzijas tīkla piekļuve un bezvadu risinājumu piekļuve ir aizvietotāja analogās un ciparu abonentu līnijas piekļuvei, līdz ar to minētie piekļuves veidi tika iekļauti tirgus definīcijā. Salīdzinot piekļuvi publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā un mobilo piekļuvi publiskajam telefonu tīklam, secināts, ka tie neveido vienotu Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu. Papildus analīzes rezultātā tika secināts, ka tirgus definīcijā ir jāiekļauj arī iekšējie pakalpojumi, kurā ir iekļauti visi piekļuves pakalpojumi, kurus sniedz komersanta struktūrvienība, kas ir atbildīga par infrastruktūras nodrošināšanu citām komersanta struktūrvienībām, kurām ir nepieciešami piekļuves pakalpojumi. Taču ņemot vērā, ka atsevišķiem komersantiem ir savas piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā un šie komersanti izmanto šīs piekļuves tikai iekšējiem mērķiem, tie nesniedz galalietotājiem piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā pakalpojumus un tādējādi tie arī nekonkurē ar citiem komersantiem, kas sniedz galalietotājiem piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā pakalpojumus. Līdz ar to, iekšējie pakalpojumi netika iekļauti tirgus definīcijā, lai tie nevarētu negatīvi iespaidot objektīvu tirgus analīzes veikšanu. Tirgus definīcijā tika iekļauti tādi pakalpojumi kā: piekļuve, izmantojot galiekārtu (izņemot taksofonu), piekļuve publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā, izmantojot analogo abonentu līniju un ciparu abonentu līniju, piekļuve, izmantojot kabeļtelevīzijas tīklu, un bezvadu risinājumu piekļuve.

3. Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus otrās kārtas analīze un rezultāti

Tirgus analīzes otrajā kārtā, kas tika veikta 2009.gadā, Regulators analizēja Ieteikumā 2007 minēto Tirgu Nr.1 - piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām un izklāstīja tirgus analīzes gaitu, rezultātus un piemērotās saistības vienā dokumentā – tirgus analīzes ziņojumā. Tirgus analīzes otrajā kārtā Regulators secināja, ka Ieteikumā 2007 minētā Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus konkurences apstākļi nav būtiski mainījušies un Regulatoram nav nepieciešams atcelt, grozīt vai papildināt pirmās kārtas tirgus analīzes rezultātā pieņemto lēmumu Nr.48 un lēmumu Nr.49 par SIA “Lattelecom” atzīšanu par komersantu ar BIT un par saistību piemērošanu.

Tirgus analīzes gaitā definējot, kādi pakalpojumi iekļaujami analizētajā Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, Regulators salīdzināja un novērtēja vairākus pakalpojumu veidus. Tirgus definīcijā tika iekļauti tādi pakalpojumi kā:

- piekļuve, izmantojot galiekārtu, izņemot taksofonu;
- piekļuve, izmantojot analogo abonentlīniju;
- piekļuve, izmantojot ciparu abonentlīniju (ISDN BRA gan fiziskām, gan juridiskām personām un ISDN PRA juridiskām personām);
- piekļuve, izmantojot kabeļtelevīzijas tīklu;
- piekļuve, izmantojot bezvadu risinājumus.

4. Konkrētie tirgi

Šobrīd ir spēkā EK 2014.gada 11.oktobrī publicēts 2014.gada 9.oktobra ieteikums par regulējamiem tirgiem. Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus tika iekļauts Ieteikumā 2003 kā Tirgus Nr.1: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un Tirgus Nr.2: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā juridiskām personām, un Ieteikumā 2007 kā Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus, savukārt Ieteikumā 2014 Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus netika iekļauts.

Iepriekš minētā tirgus svīturošana no Ieteikumā 2014 minēto tirgu saraksta neatceļ Regulatora pieņemto lēmumu Nr.48 un lēmumu Nr.49 par komersanta noteikšanu par komersantu ar BIT un par saistību noteikšanu. Tā kā spēkā esošās saistības komersantam ar BIT ir noteiktas Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā un tās var tikt grozītas vai atceltas tikai ar Regulatora lēmumu, kas ir balstīts uz tirgus analīzi, tad, lai izvērtētu, vai nepieciešams atcelt, saglabāt vai papildināt esošās saistības, Regulators uzskata, ka nepieciešams veikt atkārtotu analīzi Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū.

Nemot vērā minēto, ziņojums par tirgus analīzi sagatavots par šādu Ieteikumā 2007 minēto Tirgu Nr.1: piekļuves nodrošināšana publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā fiziskām personām un juridiskām personām.

4.1. Attiecīgie pakalpojumi

Piekļuve publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā ir komersanta sniegts mazumtirdzniecības pakalpojums, kas galalietotājam nodrošina publiskā telefonu tīkla pieslēgumu un iespēju izmantot balss telefonijas pakalpojumus. Pakalpojuma abonenti var būt fiziskas personas, kuras identificē pēc personas koda, vai juridiskas personas, kuras ir reģistrētas komercreģistrā un kuras identificē pēc vienotā reģistrācijas numura.

Parasti piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā pakalpojums tiek piedāvāts kopā ar balss telefonijas pakalpojumu, taču galalietotājam, kuram ir piekļuve publiskajam telefonu tīklam, pastāv iespēja izvēlēties arī citu balss telefonijas pakalpojumu sniedzēju, izmantojot operatora izvēles pakalpojumu vai iepriekšējas izvēles pakalpojumu.

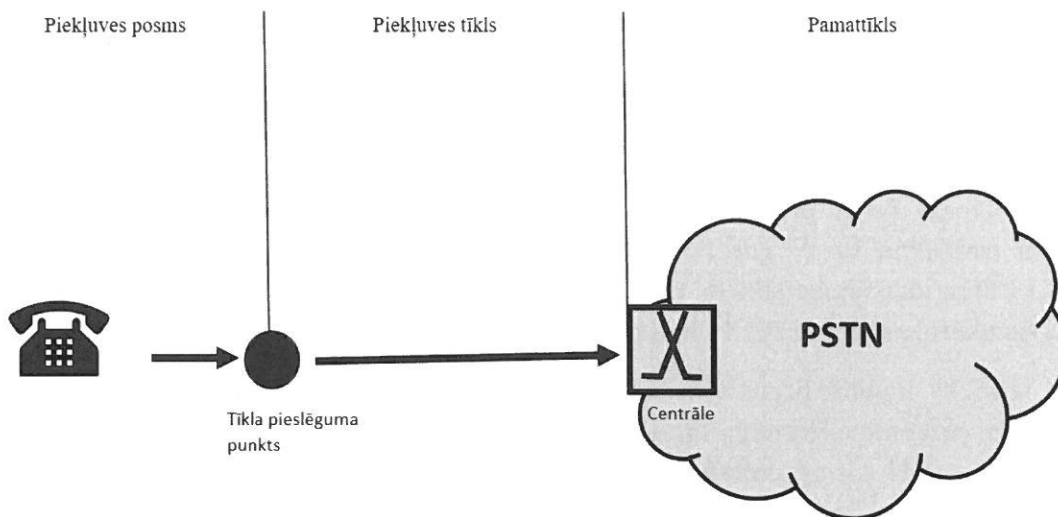
Gan fiziskai personai, gan juridiskai personai, lai piekļūtu publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā, ir nepieciešama galiekārta, kas pieslēgta publiskā telefonu tīkla pieslēguma punktam.

Fiksētās balss telefonijas pakalpojumus, izmantojot publisko komutēto telefonu tīklu, dēvē arī par tradicionālās balss telefoniju (turpmāk – tradicionālās balss telefonija). Izmantojot

tradicionālās balss telefoniju, var veikt iekšzemes un starptautisko zvanu izsaukumus (zvanu veikšana un saņemšana) fiksētā vietā un datu pārraidi.

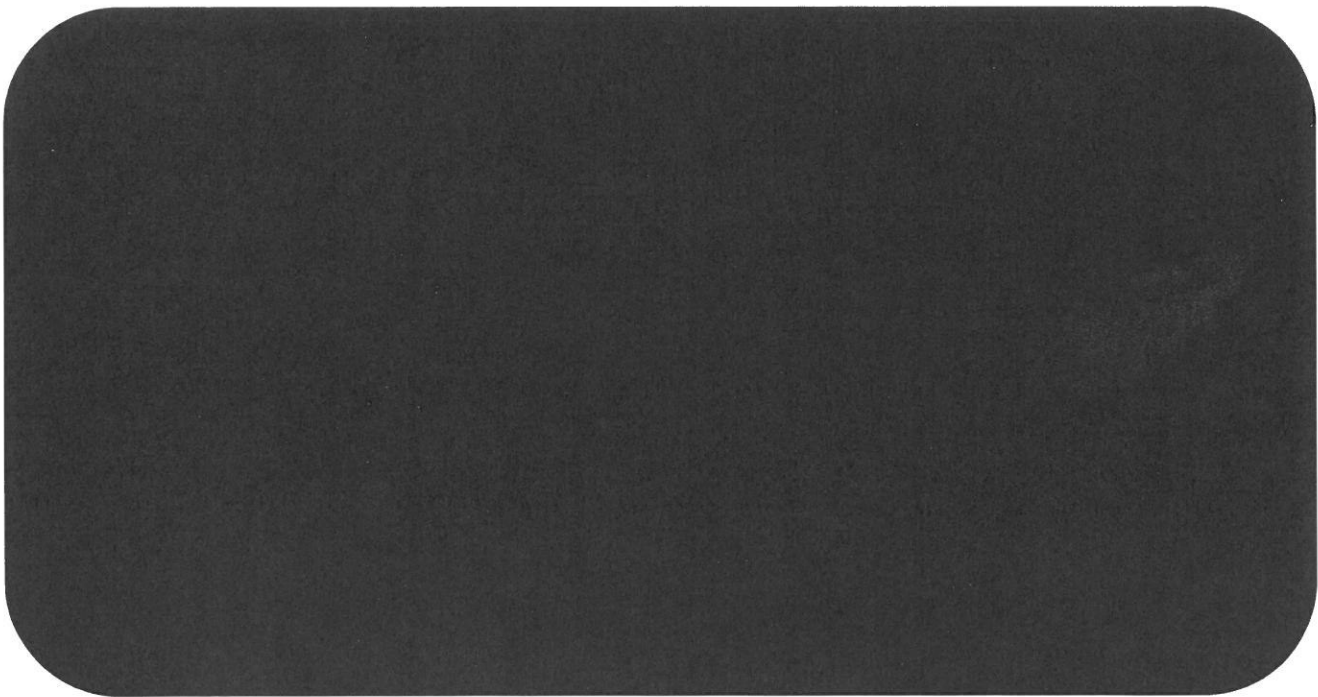
Piekļuve tradicionālās balss telefonijas tīklam tiek nodrošināta tīkla pieslēguma punktā (skatīt attēlu 1).

Attēls 1. Piekļuve tradicionālās balss telefonijas tīklam

SIA "Lattelecom", kas ir noteikts par komersantu ar BIT Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, kopš 2010.gada, tradicionālās balss telefonijas tīkla abonētu skaits ir samazinājies par [redacted]% jeb par [redacted] abonentiem un tradicionālās balss telefonijas tīkla abonentlīniju skaits par [redacted]% jeb par [redacted] abonentlīnijām (skatīt attēlu 2).

Attēls 2. SIA "Lattelecom" abonētu un abonentlīniju skaits tradicionālās balss telefonijas tīklā

5. Tirgus definēšana

Tirgus definēšanai ir divas daļas: tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopums un tirgus ģeogrāfiskais mērogs. Tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopums tiek noteikts, identificējot tos pakalpojumus, kuru piedāvājums var ierobežot tirgus pakalpojumu piedāvātāju tirgus varu.

Nosakot analizējamajā tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopumu, jāņem vērā trīs galvenie kritēriji: vai aplūkojamais pakalpojums un citi pakalpojumi nodrošina vienas un tās pašas funkcijas, neatkarīgi no izmantotajām tehnoloģijām (funkcionālā aizstājamība); cik lielā mērā galalietotāji var aizstāt aplūkojamo pakalpojumu ar citiem pakalpojumiem (pieprasījuma puses aizstājamība) un kāda ir varbūtība, ka pakalpojumu sniedzēji (vai citi komersanti) var īsā laikā un bez būtiskām papildus izmaksām vai neattaisnota riska uzsākt aplūkojamo pakalpojumu sniegšanu analizējamajā tirgū (piedāvājuma puses aizstājamība).

Ievērojot ESL 2.panta 4.punktā noteiktos principus – nodrošināt no elektronisko sakaru tehnoloģijas neatkarīgu elektronisko sakaru tīklu un elektronisko sakaru pakalpojumu regulēšanu – apzinot balss telefonijas pakalpojumu aizvietošanas, nepieciešams ievērot tehnoloģisko neitralitāti – aplūkojamus pakalpojumus jāsalīdzina pēc to funkcionālajām īpašībām, nevis to tehnoloģiskā risinājuma.

5.1. *Apskatāmā pakalpojuma novērtējums*

5.1.1. Vai piekļuve tradicionālās balss telefonijas tīklam un piekļuve, izmantojot integrēto pakalpojumu digitālo tīklu, veido vienotu Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu?

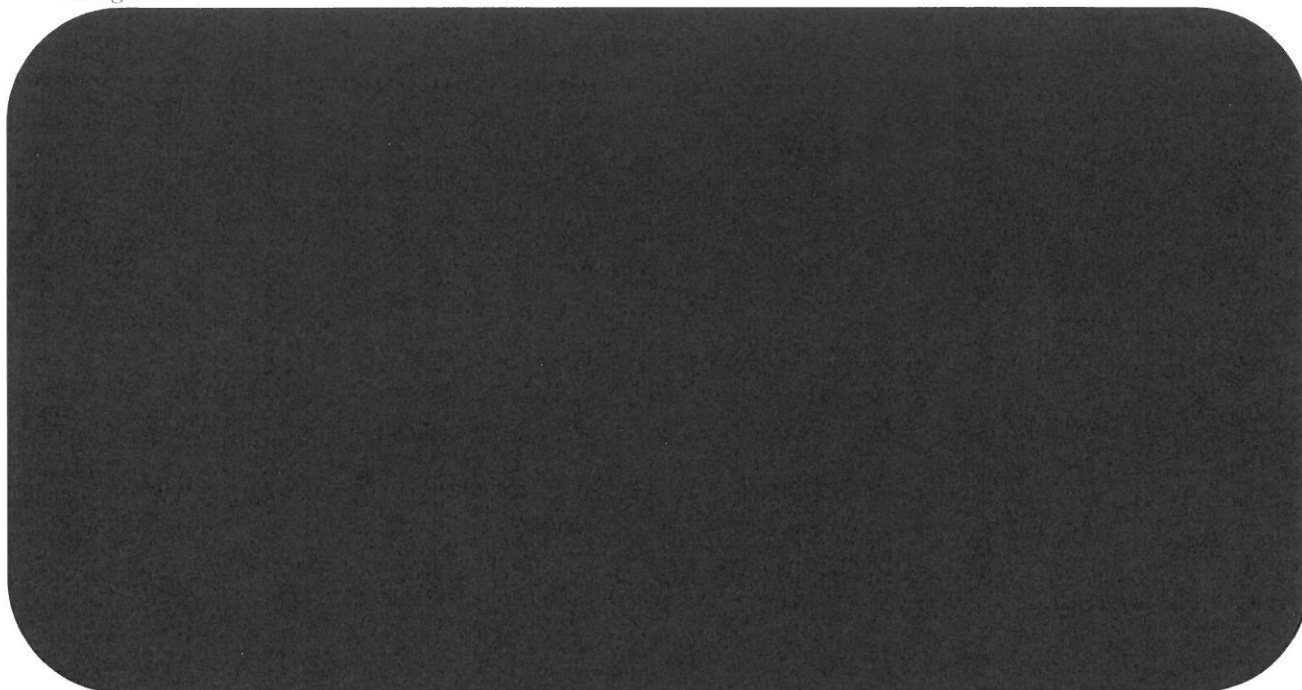
Pieprasījuma puses aizvietojamība

Galalietotājs, pērkot piekļuvi publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā, par to maksā piekļuves ierīkošanas maksu un abonēšanas maksu, kā arī tam jāērēķinās ar izmaksām, kuras rada galiekārtas iegāde. Minētie piekļuves nodrošināšanas izdevumi galalietotājam ir atkarīgi no līnijas tehniskā risinājuma.

Pērkot piekļuvi publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā, galalietotājam ir iespēja saņemt balss telefonijas pakalpojumus.

Zemāk redzamajā attēlā (skatīt attēlu 3) ir attēlots SIA “Lattelecom” publiskā tradicionālā balss telefonijas tīkla un integrēto pakalpojumu digitālā tīkla (turpmāk - ISDN) abonentu skaits laika periodā no 2010.gada līdz 2014.gadam.

Attēls 3. SIA "Lattelecom" tradicionālās balss telefonijas tīkla un ISDN abonentu skaits no 2010.gada līdz 2014.gadam.

Kā redzams, SIA "Lattelecom" gan tradicionālās balss telefonijas tīkla, gan ISDN abonentu skaits kopš 2010.gada ir sarucis. Kā, piemēram, SIA "Lattelecom" tradicionālās balss telefonijas tīkla abonentu skaits kopš 2010.gada līdz 2014.gadam ir sarucis par [redacted]% jeb par [redacted] abonentiem un uz 2014.gadu sastādīja [redacted] abonentus. Savukārt ISDN abonentu skaits kopš 2010.gada līdz 2014.gadam ir sarucis par [redacted]% jeb par [redacted] abonentiem un uz 2014.gadu sastādīja [redacted] abonentus.

Savukārt attēlā zemāk ir atspoguļots SIA "Lattelecom" tradicionālās balss telefonijas tīkla un ISDN abonentlīniju skaits laika periodā no 2010.gada līdz 2014.gadam (skatīt attēlu 4). Likumsakarīgi, ka arī abonentlīniju skaits kopš 2010.gada ir samazinājies. Tradicionālās balss telefonijas tīklā abonentlīniju skaits samazinājies par [redacted]% jeb [redacted] abonentlīnijām un ISDN par [redacted]% jeb [redacted] abonentlīnijām. Tradicionālās balss telefonijas tīklā abonentlīniju skaits uz 2014.gadu sastāda [redacted] un ISDN – [redacted] abonentlīnijas.

Jāņem vērā tas, ka ISDN var nodrošināt vienu abonentu ar 2 vai 30 kanāliem, un galalietotāju skaits var būt krietni lielāks nekā abonentu skaits.

Straujais abonentu un abonentlīniju skaita samazinājums kopš 2010.gada ir saistīts gan ar balss telefonijas fiksētā vietā pakalpojumu nodrošināšanu, izmantojot citas tehnoloģijas, gan ar pieprasījuma pēc balss telefonijas fiksētā vietā pakalpojumu samazināšanos.

Attēls 4. SIA "Lattelecom" tradicionālās balss telefonijas tīkla un ISDN abonentlīniju skaits no 2010.gada līdz 2014.gadam.

Tabulās zemāk (skatīt tabulu 1 un tabulu 2) ir norādīta detalizētāka informācija par SIA "Lattelecom" ISDN divu tehnoloģisko risinājumu - integrēto pakalpojumu cipartīkla galvenās plūsmas piekļuves (turpmāk – ISDN BRA¹) un integrēto pakalpojumu cipartīkla primārās plūsmas piekļuves (turpmāk – ISDN PRA²) abonentu un abonentlīniju skaitu. Gan abonentu, gan abonentlīniju skaits abos iepriekš minētos tehnoloģiskos risinājumos ir samazinājies. ISDN BRA abonentu skaits kopš 2010.gada ir samazinājies par [redacted] abonentiem jeb par [redacted]%, savukārt ISDN PRA abonentu skaits ir samazinājies par [redacted] abonentiem jeb [redacted]%. Līdzīga situācija ir konstatēta ar ISDN BRA un ISDN PRA abonentlīniju samazinājumā. ISDN BRA abonentlīnijas kopš 2010.gada ir samazinājušās par [redacted] līnijām jeb [redacted]%, savukārt ISDN PRA par [redacted] līnijām jeb [redacted]%

Tabula 1. SIA "Lattelecom" ISDN BRA un ISDN PRA abonentu skaits

Tabula 2. SIA "Lattelecom" ISDN BRA un ISDN PRA abonentlīniju skaits

¹ Angļu. val. - Basic Rate Access

² Angļu. val. - Primary Rate Access

Jāņem vērā tas, ka ISDN abonentu un abonentlīniju skaits ar katru gadu samazinās, un tas ir saistīts ar pieprasījuma pēc visiem fiksētās balss telefonijas pakalpojumiem samazinājuma, neatkarīgi no izmantotās tehnoloģijas.

Bez tam, galalietotājiem, kas izmanto fiksētās balss telefonijas pakalpojumus, viens no galvenajiem kritērijiem ir saņemt kvalitatīvu fiksētās balss telefonijas pakalpojumu par samērīgu cenu. Minētiem kritērijiem pilnībā atbilst ISDN pakalpojumi, līdz ar to Regulators uzskata, ka no pieprasījuma puses piekļuve tradicionālās balss telefonijas tīklam ir pilnībā aizvietoājama ar piekļuvi ISDN.

Piedāvājuma puses aizvietojamība

Atkarībā no ISDN līnijas tehnoloģiskā risinājuma, proti, diviem vai vairāk kanāliem, abonentam ir iespēja saņemt atšķirīgu elektronisko sakaru pakalpojumu apjomu.

Kā tika minēts iepriekš, izšķir divus ISDN līnijas tehnoloģiskos risinājumus:

- ISDN BRA satur 64 Kbit/s +64 Kbit/s +16 Kbit/s =2B+D Kbps kanālus. ISDN BRA nodrošina divus kanālus. B kanālu izmanto datu, balss vai citas informācijas raidīšanai, bet D kanālu izmanto kontrolei un signalizācijai, arī datu pārraidei. Izmantojot ISDN BRA piekļuvi, abonents var saņemt balss telefonijas pakalpojumus. Datu pārraides garantētais ātrums 64 -128 Kbit/s.

Balss telefonijas pakalpojumu saņemšanai galalietotājam nepieciešama galiekārta.

- ISDN PRA satur 23 B+D vai 30 B+2 D Kbps kanālus. ISDN PRA nodrošina 30 kanālus. Izmantojot ISDN PRA saskarnes veidu, abonents var saņemt balss telefonijas pakalpojumus. Datu pārraides garantētais ātrums 64 Kbit/s - 2 Mbit/s.

Balss telefonijas pakalpojumu saņemšanai galalietotājam nepieciešama galiekārta. Šo tīkla pieslēguma punkta saskarnes veidu visizdevīgāk ir izmantot tieši vidējiem un lieliem komersantiem, ISDN PRA tehnoloģiskais risinājums ir ekonomiski izdevīgāks.

Komersantam, kas vēlas uzsākt sniegt balss telefonijas pakalpojumus, izmantojot ISDN tehnoloģiju, pāreja no tradicionālās balss telefonijas tīkla uz ISDN tīklu neradītu lielas grūtības un investīcijas.

Izvērtējot pieprasījuma puses un piedāvājuma puses aizvietojamību, Regulators secina, ka piekļuve ISDN ir iekļaujama Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tīrgū.

5.1.2. Vai piekļuve tradicionālās balss telefonijas tīklam un piekļuve balss telefonijas pakalpojumiem, kas pārraidīti pārvaldītā interneta protokola tīklā, veido vienotu Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tīrgū?

Balss telefonijas pakalpojumi, kas pārraidīti pārvaldītā interneta protokola (turpmāk - IP) tīklā³, ir balss pārraides nodrošināšanas tehnoloģija, izmantojot IP pakešu komutācijas tīklā,

³ Angļu val. – *Managed VoIP*

t.i., balss pārraides nodrošināšana, kur ir iespējams kontrolēt un garantēt balss telefonijas pakalpojumu kvalitātes (QoS)⁴ parametrus un pārvaldīt elektronisko sakaru tīklu.

Balss telefonijas pakalpojumi, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā tehnoloģija pārvērš balsi datu paketēs, lai pārraidītu to pa kontrolēto un pārvaldītu IP tīklu, kur tiek garantēti balss telefonijas pakalpojumu kvalitātes parametri.

Piekļuve balss telefonijas pakalpojumiem, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā, salīdzinot ar piekļuvi tradicionālās balss telefonijas tīklam, nozīmē lielāku datu pārraides ātrumu, un piekļuve vienmēr ir tiešsaistes režīmā.

Balss savienojuma uzsākšanas un pabeigšanas telefona aparātā pamatā ir starpsavienojuma saskarne ar tradicionālās balss telefonijas tīkliem un tā izmanto publiskā fiksētā telefona numurus saskaņā ar numerācijas plānu, lai varētu nodrošināt galalietotājiem savienojumu. Balss telefonijas pakalpojumi, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā, pēc savas funkcionalitātes ir ļoti līdzīgi balss telefonijai, izmantojot piekļuves risinājumu tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem. Lielākā daļa galalietotāju, kuriem ir pieejama šāda balss telefonijas forma, to var lietot kā aizstājēju balss telefonijai, izmantojot piekļuvi tradicionālās balss telefonijai. Tāpēc šo pakalpojumu var uzskatīt par daļu no attiecīgās Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus.

Komersanti, kas nodrošina galalietotājiem piekļuvi tradicionālās balss telefonijai, pakāpeniski pāriet uz IP tehnoloģiju. Kā, piemēram, SIA "Lattelecom" pakāpeniski pāriet no tradicionālo pieslēgumu tehnoloģiskā risinājuma uz jaunu tehnoloģisko platformu – IP multimediju pakalpojumu apakšsistēmu (turpmāk - IMS)⁵, un vairāk kā vienai ceturtajai daļai galalietotāju piekļuve ir nodrošināta, izmantojot IMS tehnoloģiju (skatīt attēlu 5).

Kā redzams attēlā 5, SIA "Lattelecom" tradicionālās balss telefonijas abonentu skaits ar katru gadu sarūk. Salīdzinājumā ar 2010.gadu, SIA "Lattelecom" tradicionālās balss telefonijas abonentu skaits 2016.gadā ir sarucis par [redacted] abonentiem jeb [redacted]% un salīdzinājumā ar 2015.gadu par [redacted] abonentiem, jeb [redacted]%. Tas ir saistīts ne tikai ar SIA "Lattelecom" pāreju uz jauno tehnoloģisko platformu, bet arī ar fiksētās balss telefonijas pakalpojumu pieprasījuma samazināšanos. SIA "Lattelecom" balss telefonijas pakalpojumi, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā, abonentu skaits 2016.gadā ir palielinājies par [redacted] abonentiem jeb [redacted]% salīdzinājumā ar 2010.gadu un [redacted] abonentiem jeb [redacted]% salīdzinājumā ar 2015.gadu.

⁴ Angļu. val. – *Quality of Service*

⁵ Angļu. val. - *IP Multimedia Subsystem*

Pieprasījuma puses aizvietojamība

Iemesls, kas galalietotājam liek izvēlēties piekļuvi balss telefonijas pakalpojumiem, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā, ir zemākas mazumtirdzniecības cenas par izsaukumu veikšanu.

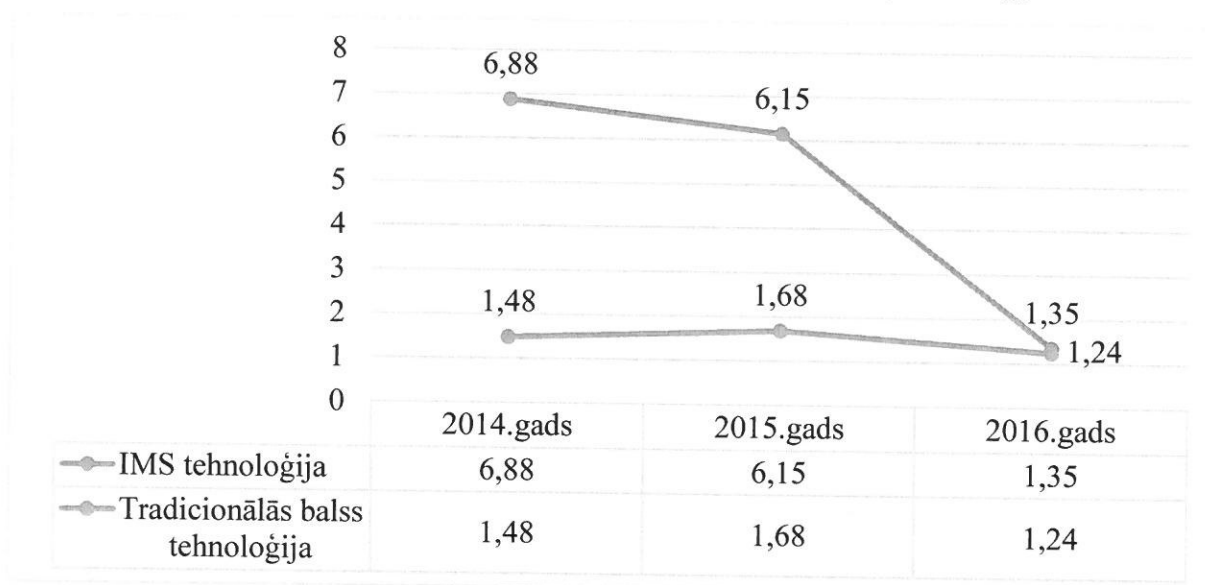
Parasti komersanti, kas piedāvā galalietotājiem piekļuvi balss telefonijas pakalpojumiem, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā, nodrošina galalietotājus ar augstu sakaru kvalitāti un papildu pakalpojumiem, kā: iespēju iegūt informāciju par visu ienākošo un izejošo izsaukumu skaitu un ilgumu, kā arī par publiskā fiksētā un publiskā mobilā telefona numuriem, ar ko veiktas sarunas, konferenču zvaniem, iespēju apvienot komersanta telefonu tīklus un filiāles, sakaru drošību pret nesankcionētiem pieslēgumiem. Izmantojot piekļuvi tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem, minētie pakalpojumi netiek piedāvāti vai tiek piedāvāti, bet par atsevišķu samaksu.

Piedāvājuma puses aizvietojamība

Komersantiem, kas galalietotājiem piedāvā piekļuvi tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem, pāreja uz IP tīklu var tikt īstenota bez būtiskām papildus izmaksām vai neattaisnota riska nodrošināt galalietotājiem piekļuvi balss telefonijas pakalpojumiem, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā. Bez tam komersanti, kas pirms tam vispār nepiedāvāja elektronisko sakaru pakalpojumus, ienāk tirgū un sāk nodrošināt balss telefonijas pakalpojumus, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā. Papildus, IP tīkla uzturēšanas izmaksas ir zemākas salīdzinājumā ar tradicionālās balss telefonijas tīkla uzturēšanas izmaksām.

Regulators katru gadu veic fiksētās balss telefonijas kvalitātes parametru mērījumus un publicē elektronisko sakaru pakalpojumu kvalitātes pārskatu⁶. Izmantojot elektronisko sakaru pakalpojumu kvalitātes pārskatā publicētos datus, iespējams salīdzināt SIA “Lattelecom” fiksētās balss telefonijas pakalpojumu vidējo savienošanas laiku sekundēs, izmantojot IMS un tradicionālās balss tehnoloģiju.

Attēls 6. Vidējais savienošanas laiks, salīdzinot starp SIA "Lattelecom" izmantotajām tehnoloģijām

Regulators 2014.gadā veica mērījumus, izvēloties gan pieslēgumus ar tradicionālās balss tehnoloģisko risinājumu, gan pieslēgumus ar IMS tehnoloģiju. Veicot savienošanas laika mērījumus pieslēgumiem ar IMS tehnoloģiju 2014.gadā, konstatēts, ka SIA “Lattelecom” sniegtā fiksētās balss telefonijas pakalpojuma vidējais savienošanas laiks ir 6,88 sekundes, savukārt veicot mērījumus pieslēgumiem ar tradicionālās balss tehnoloģiju, fiksētās balss telefonijas pakalpojuma savienošanas laiks ir 1,48 sekundes. Savukārt 2015.gadā veicot savienošanas laika mērījumus pieslēgumiem ar IMS tehnoloģiju, konstatēts, ka SIA “Lattelecom” sniegtā fiksētās balss telefonijas pakalpojuma vidējais savienošanas laiks ir 6,15 sekundes, savukārt mērījumos pieslēgumiem ar tradicionālās balss tehnoloģiju – 1,68 sekundes (skatīt attēlu 6).

Lai arī savienošanas laika pieaugums, pārejot uz IMS tehnoloģiju, pat sasniedzot 8 sekundes, nav kritiska vērtība, tas var radīt diskomfortu galalietotājiem, kas iepriekš ilglaicīgi lietojuši balss telefonijas pakalpojumu ar īsu savienojuma laiku. IMS tehnoloģijas pieslēgumiem, lai nodrošinātu ātru savienojumu robežās no 1 līdz 2 sekundēm, galalietotājam ir iespējams veikt papildus taustiņa „#” nospiešanu, tādējādi manuāli aktivizējot publiskā fiksētā telefona numura nosūtīšanu no galiekārtas. Ko arī pierāda Regulatora mērījumi 2016.gadā, izmantojot taustiņa „#” nospiešanu, vidējais savienojuma laiks, izmantojot IMS

⁶ <http://www.sprk.gov.lv/uploads/doc/KVALITATESPARSKATSPUBL.pdf>
<https://www.sprk.gov.lv/uploads/doc/KVALITATESPARSKATS201501APR2016.pdf>
<https://www.sprk.gov.lv/uploads/doc/KVALITATESPARSKATS2016public.pdf>

tehnoloģiju, samazinājās līdz 1,35 sekundēm, kamēr savienojuma laiks, izmantojot tradicionālo balss tehnoloģiju, sastādīja 1,24 sekundes.

Taču IMS tehnoloģiskā risinājuma gadījumā izsaukuma savienošanas laika vērtība, neveicot papildus darbības un nemainot publiskā fiksētā telefona numura sastādīšanas procedūru, līdzinās savienošanas laikam publiskajā mobilajā elektronisko sakaru tīklā (turpmāk – mobilais tīkls), kas vidēji sastāda 3,55 – 7,44 sekundes 2016.gadā. Lai arī savienošanas laiks, pārejot uz IMS tehnoloģiju pieaug, pieaugums nav tik būtisks, lai veicinātu galalietotājus mainīt piekļuves balss telefonijas pakalpojumiem veidu.

Ņemot vērā piedāvājuma un pieprasījuma puses aizvietojamību, Regulators konstatē, ka piekļuve balss telefonijas pakalpojumiem, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā, ir jāiekļauj Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū.

5.1.3. Vai piekļuve tradicionālā balss telefonijas pakalpojumiem un piekļuve balss telefonijas pakalpojumiem publiskajā internetā veido Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu?

Balss telefonijas pakalpojumi publiskajā internetā⁷ ir balss pārraides nodrošināšanas tehnoloģija, kas pārvērš balsi datu paketēs un pārraida to IP tīklā, kur netiek prioritizēta un kontrolēta datu pārraide (turpmāk – publiskais internets). Kas nozīmē pārraidāmās informācijas pārvēršanu datu paketēs, kur individuālas datu paketes var tikt nogādātas (maršrutētas) uz galapunktu pa dažādiem ceļiem atkarībā no tīkla pārslogojuma. Pārslodzes gadījumā datu paketes var aizkavēties, var tikt zaudētas un netikt atjaunotas. Pie balss telefonijas pakalpojumiem publiskajā internetā var pieskaitīt balss savienojuma uzsākšanu un pabeigšanu datorā, kā arī balss savienojuma uzsākšanu datorā un pabeigšanu telefona aparātā, u.c.

Neskatoties uz to, ka pats balss telefonijas pakalpojums publiskajā internetā var būt pieejams arī kā bezmaksas pakalpojums, piekļuves nodrošināšanai ir nepieciešama pieeja publiskajam internetam un jābūt uzstādītai atbilstošai programmatūrai. Bez tam platjoslas ierīkošanas un abonēšanas maksa, kā arī aprīkojuma izmaksas ir augstas. Ņemot vērā minētās piekļuves ierobežotās iespējas, secināms, ka piekļuve balss telefonijas pakalpojumiem publiskajā internetā nevar aizstāt piekļuvi tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem.

Piekļuve balss telefonijas pakalpojumiem publiskajā internetā nevar aizvietot piekļuvi tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem sekojošu iemeslu dēļ:

- balss telefonijas pakalpojumu publiskajā internetā runas pārraides kvalitāte nav salīdzināma ar fiksētās balss telefoniju, izmantojot piekļuvi tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem;
- nepieciešama piekļuve publiskajam internetam - ja galalietotājs atrodas vietā, kur tam nav piekļuves publiskajam internetam, tad galalietotājam nav iespējams piekļūt balss telefonijas pakalpojumiem publiskajā internetā;

⁷ Angļu val. – *Unmanaged VoIP*

- nepieciešamība pēc elektroenerģijas - balss telefonijas pakalpojumiem publiskajā internetā piekļuves pieejamība ir atkarīga no elektroenerģijas – bez elektroenerģijas gala iekārta var nodrošināt piekļuvi ierobežotu laika periodu;
- neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta izsaukuma numurs (turpmāk – 113) un vienotais ārkārtas palīdzības izsaukumu numurs (turpmāk – 112) nav sasniedzams.

Pieprasījuma puses aizvietojamība

Faktors, kas varētu mudināt galalietotājus izvēlēties balss telefonijas pakalpojumus publiskajā internetā balss telefonijas, izmantojot piekļuvi tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem, vietā, ir būtiski zemākas balss telefonijas pakalpojuma cenas, kuras piedāvā interneta balss telefonijas komersanti.

Taču šo izvēli kavē vairāki faktori. Lai nodrošinātu piekļuvi balss telefonijas pakalpojumiem publiskajā internetā, galalietotājam ir jāiegādājas dators, arī austiņas un mikrofons, un tas nozīmē salīdzinoši lielus sākotnējos izdevumus, papildus jāuzstāda atbilstoša programmatūra. Ja minētās iekārtas ir jāiegādājas tikai izsaukumu veikšanai un saņemšanai, tad šis piekļuves risinājuma izmaksas ir augstas.

Platjoslas piekļuves ierīkošanas un abonēšanas maksa ir augstāka nekā piekļuvei tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem.

Jāņem vērā, ka balss telefonijas pakalpojumi publiskajā internetā ir salīdzinoši zemākas kvalitātes, ja platjoslas noslodze ir liela, tad šādos apstākļos var būt apgrūtināti veikt noslodzes maršrutizāciju.

Regulators secina, ka piekļuvi tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem nav iespējams aizvietot ar piekļuvi balss telefonijas pakalpojumiem publiskajā internetā, tādēļ piekļuve balss telefonijas pakalpojumiem publiskajā internetā nav iekļaujama Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū.

5.1.4. Vai piekļuve tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem un piekļuve mobilās balss telefonijas pakalpojumiem veido Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū?

Funkcionālā aizstājamība

Tehnoloģiski piekļuve tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem būtiski atšķiras no mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumiem. Piekļuve tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem tiek nodrošināta, komersantam savienojot visus galalietotāju pieslēgumu punktus pie izbūvētām fiziskām kabeļu līnijām. Izveidojot savienojumu starp divu galalietotāju pieslēgumu punktiem publiskajā fiksētajā telefonu tīklā, ar komutācijas iekārtu palīdzību tiek izveidots sakaru kanāls, kurš pa fizisku vidi (bezvadu līnijām, vara vai optiskajiem kabeļiem) nodrošina abpusēju tiešā laika datu pārraidi. Ņemot vērā, ka pakalpojums tiek nodrošināts, izmantojot fiziskus dabā izbūvētus kabeļus vai fiksētas bezvadu līnijas, piekļuvi tradicionālā balss telefonijas pakalpojumiem var nodrošināt tikai fiksētā vietā.

Savukārt mobilo tīklu maģistrālie posmi, tāpat kā fiksēto tīklu maģistrālie posmi, visbiežāk tiek īstenoti, izmantojot optiskos kabeļus, toties piekļuve mobilās balss telefonijas

pakalpojumiem tiek nodrošināta, izveidojot nepastāvīgu bezvadu savienojumu starp galalietotāja galaiekārtu (mobilā tālruņa aparātu, kas mobilajā tīklā darbojas kā mobilā tīkla pieslēguma punkts) un tai tuvāko mobilā tīkla bāzes staciju. Savienojums starp galaiekārtu un mobilā tīkla bāzes staciju pastāv tik ilgi, kamēr galaiekārta atrodas bāzes stacijas darbības zonā. Tiklīdz galaiekārta pamet bāzes stacijas darbības zonu, tiek izveidots jauns nepastāvīgs savienojums starp galaiekārtu un citu mobilā tīkla bāzes staciju, kuras darbības zonā galaiekārta atrodas.

Šāds tehnoloģiskais mobilā tīkla piekļuves posma īstenojums nozīmē, ka komersantam, kuram pieder mobilais tīkls, atšķirībā no komersanta, kuram pieder publiskais fiksētais telefonu tīkls, nav nepieciešams izbūvēt atsevišķu vara vai optisko kabeli līdz katram galalietotājam, toties komersantam, kuram pieder mobilais tīkls, ir nepieciešamas ierobežoto resursu – radiofrekvenču spektra – lietošanas tiesības.

Neraugoties uz tehnoloģiski atšķirīgu balss telefonijas pakalpojumu piekļuves nodrošināšanu, abi šā pakalpojuma veidi galalietotājam nodrošina līdzīgu funkciju. Abi pakalpojuma veidi nodrošina galalietotājam iespēju reālā laikā izveidot abpusēju atsevišķu sakaru kanālu ar jebkuru citu šāda pakalpojuma galalietotāju. Galvenā funkcionālā atšķirība starp piekļuvi tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem un piekļuvi mobilās balss telefonijas pakalpojumiem ir tā, ka galalietotājam ir nodrošināta piekļuve mobilās balss telefonijas pakalpojumiem jebkur, kur vien ir aktīva mobilā tīkla bāzes stacijas darbības zona, kā arī savienojuma nepārtrauktība. Piekļuve tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem šādas iespējas nenodrošina.

Regulators secina, ka piekļuve mobilās balss telefonijas pakalpojumiem ir funkcionāls aizvietotājs piekļuvei tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem, bet piekļuve tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem pilnībā neaizvieto piekļuvi mobilās balss telefonijas pakalpojumiem.

Neraugoties uz būtiskām tehnoloģiskām atšķirībām un dažām funkcionālām atšķirībām, Regulators, ievērojot tehnoloģiskās neitralitātes principu, secina, ka piekļuve mobilās balss telefonijas pakalpojumiem un piekļuve tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem ir lielā mērā savstarpēji funkcionāli aizstājama.

Pieprasījuma puses aizvietojamība

Galalietotāji, izmantojot piekļuvi mobilās balss telefonijas pakalpojumiem, var saņemt tradicionālās balss telefonijas piekļuves pakalpojumus. Galvenā atšķirība starp piekļuvi publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā un piekļuvi publiskajam mobilajam telefonu tīklam ir piekļuves mobilitāte. Mobilās balss telefonijas piekļuve nav piesaistīta konkrētai vietai, respektīvi, galalietotājam nav jāatrodas konkrētā fiksētā vietā, lai izmantotu balss telefonijas pakalpojumus. Tādēļ, piekļuvi tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem var aizvietot ar piekļuvi mobilās balss telefonijas pakalpojumiem, taču piekļuvi mobilās balss telefonijas pakalpojumiem nevar aizvietot ar piekļuvi tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem.

Mobilās balss telefonijas piekļuves cenas ir grūti salīdzināt ar tradicionālās balss telefonijas piekļuves cenām, jo:

- mobilās balss telefonijas galalietotājiem tiek piedāvāts gan patstāvīgais pieslēgums, gan priekšapmaksas kartes, kurās nav ietverta piekļuves pieslēguma un savienojuma maksa, bet ir noteikta mēneša maksa balss telefonijas pakalpojumu izmantošanai;
- cenas izsaukumiem no fiksētā tīkla uz fiksēto tīklu un no fiksētā tīkla uz mobilo tīklu ir atšķirīgas, tāpat kā izsaukumiem no mobilā tīkla uz mobilo tīklu un no mobilā tīkla uz fiksēto tīklu.

Neskatoties uz to, ka ir grūti salīdzināt mobilās balss telefonijas piekļuves cenas ar tradicionālās balss telefonijas piekļuves cenām, tabulā zemāk ir norādīti fiksētās un mobilās balss telefonijas komersantu piedāvātie vislētākie mobilo un fiksēto balss telefonijas pakalpojumu tarifu plāni (skatīt tabulu 3). Lai gan tabulā 3 norādīto abonēšanas maksu pilnībā nevar attiecināt uz piekļuves maksu, tomēr Regulators uzskata, ka vislētākie no fiksēto un mobilo balss telefonijas piekļuves pakalpojumu sniedzēju piedāvājumiem tarifu plāniem vistuvāk norāda uz piekļuves maksu. Divi komersanti, kas piedāvā mobilās balss telefonijas pakalpojumus, sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Mobilais Telefons" (turpmāk - SIA "Latvijas Mobilais Telefons") un sabiedrība ar ierobežotu atbildību "BITE Latvija" (turpmāk - SIA "BITE Latvija"), piedāvā galalietotājiem mobilās balss telefonijas tarifu plānus par EUR 2,00 mēnesī, no kā var secināt, ka piekļuves maksa mobilajam tīklam ir EUR 2,00 vai mazāk. Savukārt lētākais tarifu plāns publiskajā fiksētajā telefonu tīklā, ko piedāvā komersants ar BIT Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, SIA "Lattelecom", ir par abonēšanas maksu EUR 4,31 mēnesī. Un otrs lielākais fiksētās balss telefonijas pakalpojumu sniedzējs - sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Telekom Baltija" (turpmāk - SIA "Telekom Baltija") piedāvā fiksētās balss telefonijas tarifu plānu par EUR 4,90 mēnesī. No minētā var secināt, ka piekļuves maksa SIA "Lattelecom" fiksētajam tīklam sastāda ne vairāk kā EUR 4,31 mēnesī un SIA "Telekom Baltija" fiksētajam tīklam - ne vairāk kā EUR 4,90 mēnesī.

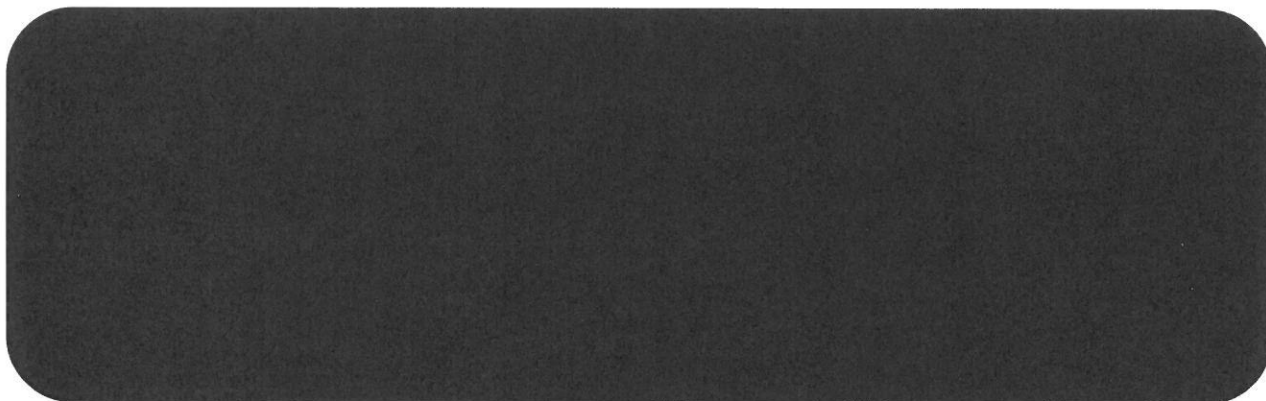
Līdz ar to, secināms, ka piekļuves cenas mobilajam tīklam ir zemākas nekā piekļuves cenas tradicionālās balss telefonijas tīklam. Savukārt komersantu, kas piedāvā gan mobilās, gan fiksētās balss telefonijas pakalpojumus, piedāvātie tarifu plāni, kas ir dārgāki nekā tabulā 3 norādītās tarifu plānu abonēšanas maksas, nenodrošina labāku kvalitāti piekļuves pakalpojumiem, tajos tiek piedāvāti lētāki vai bezmaksas pakalpojumi, kā piemēram izsaukumu veikšanai uz citiem tīkliem vai starptautiski izsaukumi.

Tabula 3. Komersantu piedāvātie vislētākie mobilās un fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tarifu plāni.

Komersants	Tarifu plāns	Abonēšanas maksa, Eur
Lattelecom	"Sociālie tarifi"	4,31
Telekom Baltija	"Mājas Telefons Nr.1"	4,90
Latvijas Mobilais Telefons	"Mini"	2,00
Bite Latvija	"Starts"	2,00
Tele2	"Zelts 500 MB"	8,49

Tabulā zemāk (skatīt tabulu 4) ir norādīta informācija par mobilās balss telefonijas piekļuves un tradicionālās balss telefonijas piekļuves galalietotāju skaitu. Kā redzams tabulā, mobilās balss telefonijas piekļuves galalietotāju skaits (sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Tele2” (turpmāk - SIA “Tele2”), SIA “Latvijas Mobilais Telefons”, SIA “BITE Latvija” un pārējo mobilās balss telefonijas komersantu) 2016.gadā būtiski pārsniedz tradicionālās balss telefonijas pakalpojumu piekļuves galalietotāju (SIA “Lattelecom” un pārējo fiksētās balss telefonijas komersantu) skaitu.

Tabula 4. Balss telefonijas piekļuves galalietotāju skaits 2016.gadā

Savukārt zemāk norādītajā attēlā (skatīt attēlu 7) attēlots balss telefonijas piekļuves galalietotāju skaita salīdzinājums 2016.gadā procentos. SIA “Tele2” balss telefonijas piekļuves galalietotāju skaits sastādīja ■■■■% no visiem balss telefonijas piekļuves galalietotājiem Latvijas Republikas teritorijā. Savukārt SIA “Latvijas Mobilais Telefons” balss telefonijas piekļuves galalietotāju skaits sastādīja ■■■■% un SIA “BITE Latvija” ■■■■%. Fiksētās balss telefonijas komersants, kuram ir noteikta BIT Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, SIA “Lattelecom”, balss telefonijas piekļuves galalietotāju skaits 2016.gadā sastādīja ■■■■%.

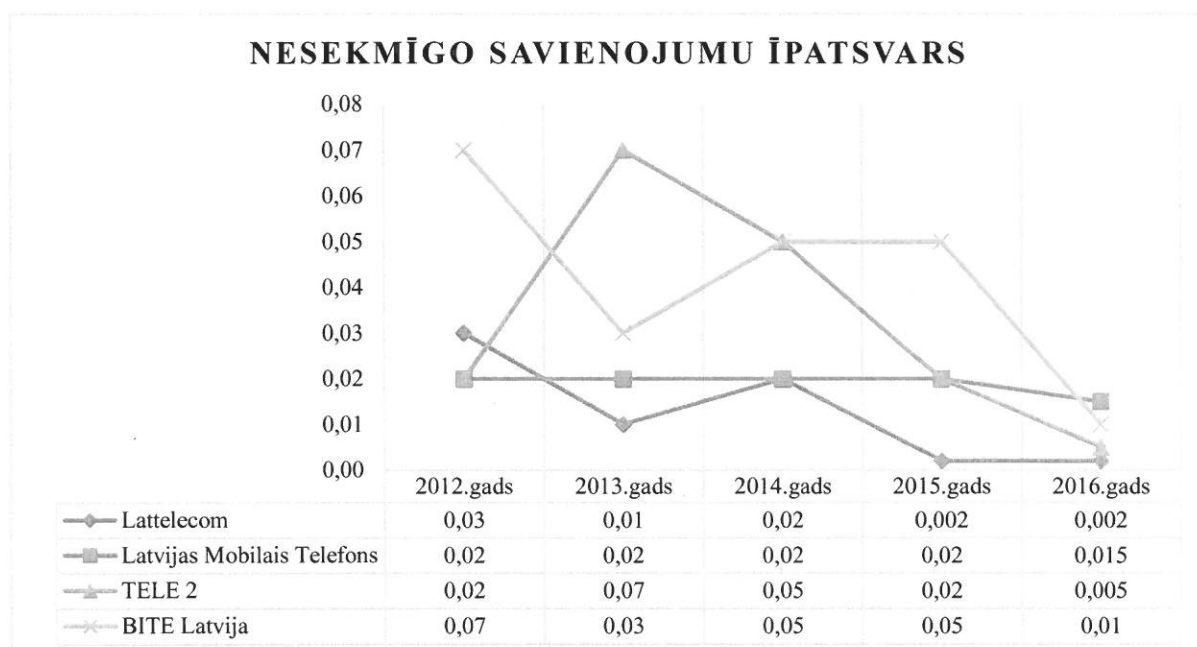
Jebkuru divu pakalpojumu aizvietojamības novērtēšanā ir nepieciešams salīdzināt paša pakalpojuma kvalitāti. Tradicionālās un mobilās balss telefonijas pakalpojumu kvalitāti var salīdzināt pēc vairākiem kvalitātes parametriem. Ņemot vērā, ka Regulators katru gadu veic tradicionālās un mobilās balss telefonijas kvalitātes parametru mērījumus un publicē elektronisko sakaru pakalpojumu kvalitātes pārskatu, izmantojot tajā publicētos elektronisko sakaru pakalpojumu datus, iespējams salīdzināt tradicionālās un mobilās balss telefonijas pakalpojumu nesekmīgo savienojumu īpatsvaru procentos, vidējās runas pārraides kvalitāti un vidējo savienošanas laiku sekundēs.

Lai gan tradicionālās un mobilās balss telefonijas pakalpojuma kvalitāte tieši nenorāda uz mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumu aizvietojamību tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem, taču jāņem vērā, ka, ja mobilās balss telefonijas pakalpojuma kvalitāte ir ievērojami zemāka un nav salīdzināma ar tradicionālās balss telefonijas kvalitāti, tad neveidosies pieprasījumu pēc mobilās balss telefonijas pakalpojumiem un mobilās balss telefonijas piekļuves tajā skaitā. Līdz ar to Regulators uzskata, ka ir nepieciešams apskatīt un salīdzināt abu minēto pakalpojumu kvalitāti, lai secinātu, vai apskatītie pakalpojumi ir līdzvērtīgi.

Izvērtējot mobilās balss telefonijas komersantu SIA "BITE Latvija", SIA "Latvijas Mobilais Telefons" un SIA "Tele2" iekšzemes balss telefonijas pakalpojuma kvalitātes parametru mērījumu rezultātus, secināts, ka kopumā tie vērtējami kā ļoti labi vietās, kur nodrošināts stabils mobilā elektronisko sakaru tīkla pārklājums. Komersantu mobilajos elektronisko sakaru tīklos savstarpējā salīdzinājumā vērojamas vien nelielas atšķirības iekšzemes balss telefonijas pakalpojuma kvalitātes rādītāju nodrošināšanā, kas liecina par

līdzvērtīgu pakalpojuma kvalitātes līmeni SIA “BITE Latvija”, SIA “Latvijas Mobilais Telefons” un SIA “Tele2” sniegtajam iekšzemes balss telefonijas pakalpojumam. SIA “Lattelecom” nesekmīgo savienojumu īpatsvars katru gadu saglabājas vienlīdz teicamā līmenī, un 2016.gada mērījumi norāda, ka no četriem lielākajiem komersantiem, kuriem tiek veikti pakalpojumu kvalitātes mērījumi, SIA “Lattelecom” nesekmīgo savienojumu īpatsvars ir mazākais (skatīt attēlu 8). Nesekmīgo savienojumu gadījumus, kad, piemēram, pēc izsaukuma veikšanas savienojums nenotiek vai tiek saņemts aizņemības signāls, galalietotājs var pamanīt un izjust kā traucējošus, ja nesekmīgo savienojumu koeficients pārsniedz vienu, divus procentus. No minētā secināms, ka visiem četriem komersantiem nesekmīgo savienojumu īpatsvars ir ļoti neliels.

Attēls 8. Nesekmīgo savienojumu īpatsvars

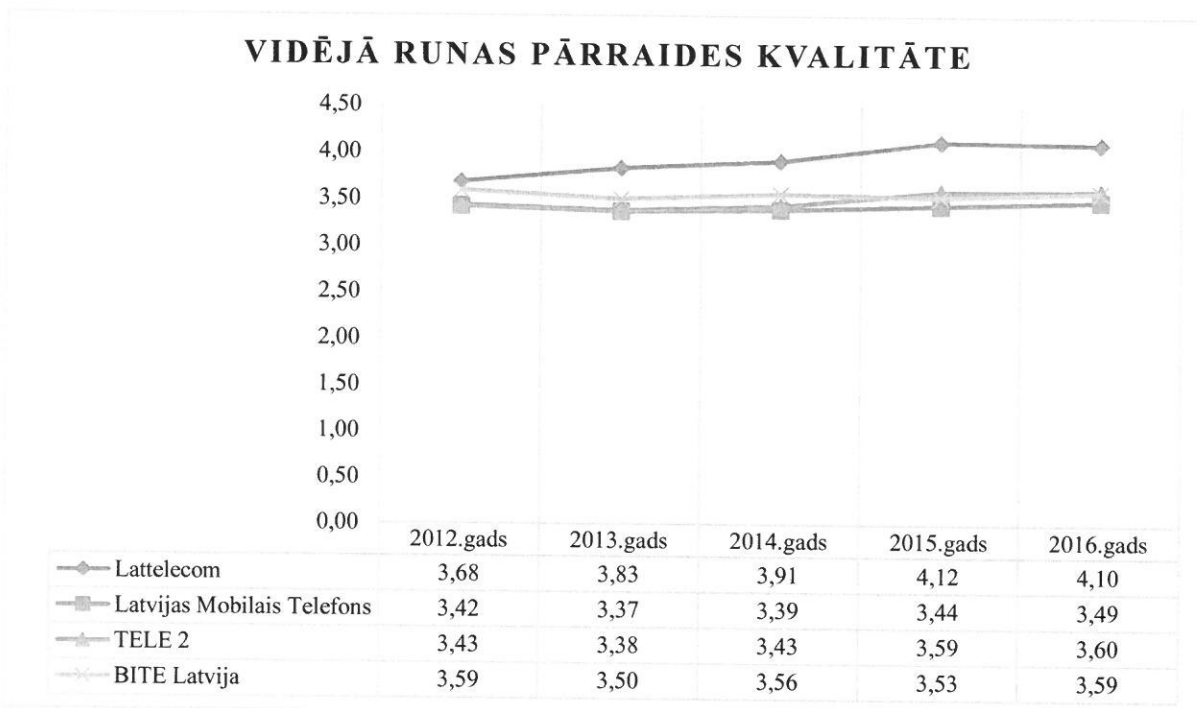

Vēl viens kvalitātes mērījumu parametrs ir runas pārraides kvalitāte. Runas pārraides kvalitātes pasliktināšanos galalietotājs izjūt tad, ja dzirdamība sasniedz 2,5 baļļu vērtējuma līmeni vai zemāku. Tādā gadījumā sarunāšanās ir apgrūtināta, piemēram, labi dzirdamas fona skaņas, akustiski traucējumi vai sarunas pārrāvumi.

Izvērtējot runas pārraides kvalitāti piecu gadu griezumā (skatīt attēlu 9), secināms, ka 2016.gadā gan mobilās, gan fiksētās balss telefonijas pakalpojuma kvalitāte ir saglabājusies stabilā un nemainīgi labā līmenī, nodrošinot ļoti labu dzirdamību bez uztveramiem kropļojumiem.

Salīdzinot runas pārraides kvalitātes mērījumu rezultātus piecu gadu periodā, secināms, ka SIA “BITE Latvija”, SIA “Latvijas Mobilais Telefons” un SIA “Tele2” nodrošina stabilus un līdzvērtīgus kvalitātes rādītājus. Vienlaikus secināms, ka runas kvalitātes vērtības mobilajā un fiksētajā elektronisko sakaru tīklā ir ļoti tuvas, kas norāda uz mobilo elektronisko sakaru tīklu tehnoloģiju attīstību, spējot nodrošināt augstas kvalitātes runas signālu pārraidi, tādējādi nodrošinot ļoti labu dzirdamību.

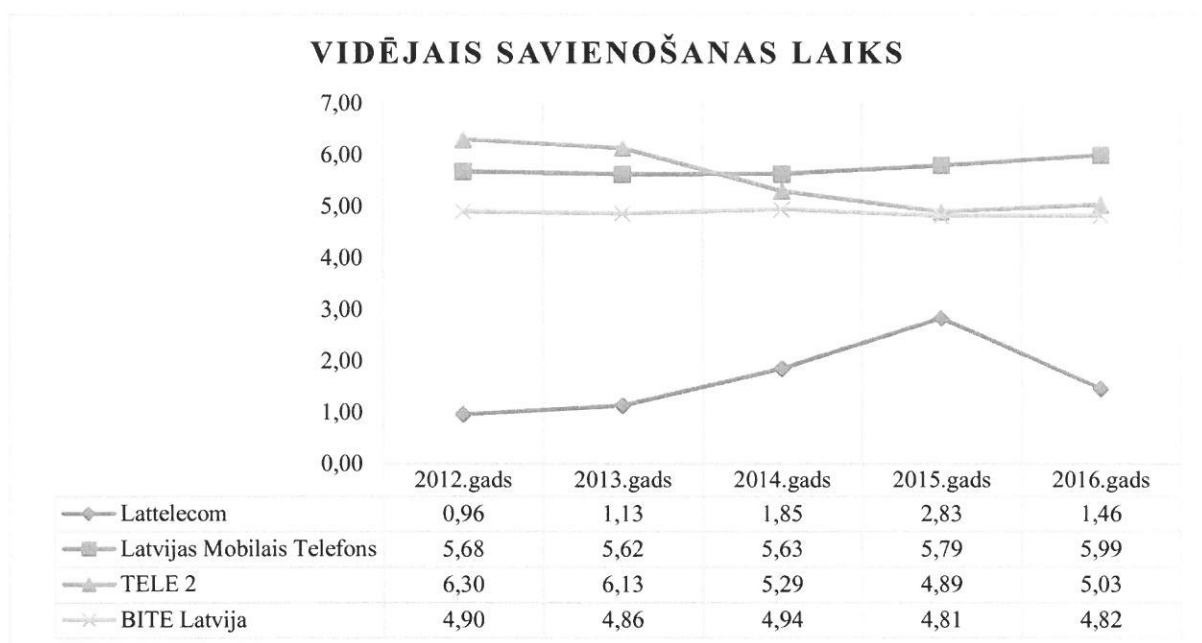
Attēls 9. Vidējā runas pārraides kvalitāte

Salīdzinot ar 2015.gadu, ievērojami samazinājies vidējais savienojuma laiks fiksētās balss telefonijas izsaukumiem, kas veikti, izmantojot IMS tehnoloģiju (skatīt attēlu 10). 2015.gada nogalē SIA “Latt telecom” informēja galalietotājus, ka, lai samazinātu savienošanas laiku, galalietotājam nepieciešams veikt papildus taustiņa „#” nospiešanu, tādējādi manuāli aktivizējot izsaukuma veikšanu no galiekārtas. Līdz ar to Regulators 2016.gadā, nodrošinot iekšzemes balss pakalpojuma kvalitātes mērījumus, ir veicis atbilstošas izmaiņas mēriekārtu iestatījumiem, nodrošinot tūlītēju izsaukumu veikšanu pēc numura nosūtīšanas.

Analizējot iekšzemes balss telefonijas pakalpojuma savienošanas laika rādītājus ilgstošākā laika periodā un salīdzinot rādītāju izmaiņas pēdējo piecu gadu griezumā, attēlā zemāk, ir vērojama kvalitātes rādītāju saglabāšanās nemainīgā līmenī, ar nelielām izmaiņām SIA “Latvijas Mobilais Telefons” un SIA “Tele2” mobilajā elektronisko sakaru tīklā sekundes desmitdaļu robežās (skatīt attēlu 10).

SIA “BITE Latvija” mobilajā elektronisko sakaru tīklā pēdējo piecu gadu laikā vērojama stabila vidējā savienošanās laika vērtības saglabāšanās.

Piedāvājuma puses aizvietojamība

Komersants, kas piedāvā piekļuvi mobilās balss telefonijas pakalpojumiem, varētu ļoti viegli, ātri un bez būtiskiem ieguldījumiem pārveidot sniegtos mobilās balss telefonijas pakalpojumus, tajā skaitā arī piekļuves pakalpojumus, par līdzīgiem tradicionālās balss telefonijas pakalpojumiem, ierobežojot piekļuves pakalpojuma saņemšanu tikai vienas konkrēta mobilā tīkla bāzes stacijas darbības zonā. Šādi ierobežots mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojums būtu salīdzināms ar tradicionālās balss telefonijas piekļuves pakalpojumu, tomēr tas nevarētu kompensēt tradicionālās balss telefonijas priekšrocību – pakalpojuma darbību neatkarīgi no elektroenerģijas padeves galalietotājam. Regulators secina, ka, lai arī mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojuma sniedzēji nevar nodrošināt tieši tādu pašu pakalpojumu, kādu nodrošina tradicionālās balss telefonijas piekļuves pakalpojumu sniedzēji, tomēr tie var pielāgot savus sniegtos pakalpojumus tā, lai tie varētu ierobežot hipotētiskā monopolista tirgus varu.

Komersantam, kas piedāvā tradicionālās balss telefonijas piekļuves pakalpojumu, ir tehniski iespējams pāriet uz mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumu sniegšanu, taču tas ir saistīts ar lielām investīcijām. Mobilās balss telefonijas pakalpojumu sniegšanai ir nepieciešamas radiofrekvenču spektrs (turpmāk – frekvences).

Izvērtējot pieprasījuma puses un piedāvājuma puses aizvietojamību, Regulators secina, ka piekļuve mobilās balss telefonijas pakalpojumiem ir iekļaujama Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū.

5.2. Ģeogrāfiskā mēroga novērtējums

Komersanti nodrošina piekļuvi publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā gan fiziskām personām, gan juridiskām personām visā Latvijas Republikas teritorijā. Neatsūķiras ne piekļuves iespējas, ne nosacījumi, ne tarifi. Tādēļ Regulators konstatē, ka Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus ģeogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija.

5.3. Tirgus definēšanas rezultāti

Veiktās tirgus analīzes rezultātā Regulators konstatē, ka Ieteikumā 2007 minētajā Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū ir iekļauti tādi pakalpojumi kā:

- piekļuve, izmantojot ISDN;
- piekļuve, balss telefonijas pakalpojumiem, kas pārraidīti pārvaldītā IP tīklā;
- piekļuve mobilās balss telefonijas pakalpojumiem.

5.4. Situācija tirgos

Ņemot vērā, ka Regulators ir secinājis, ka mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojums ir aizvietotājs tradicionālās balss telefonijas piekļuvei, ir nepieciešams apskatīt kāda situācija ir izveidojusies Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū pēc mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumu pievienošanas. Analizējot Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu iepriekš, 2009.gadā, Regulators analizēja tikai fiksētās balss telefonijas piekļuves pakalpojumus un secināja, ka Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū ir viens komersants ar BIT – SIA “Lattelecom”.

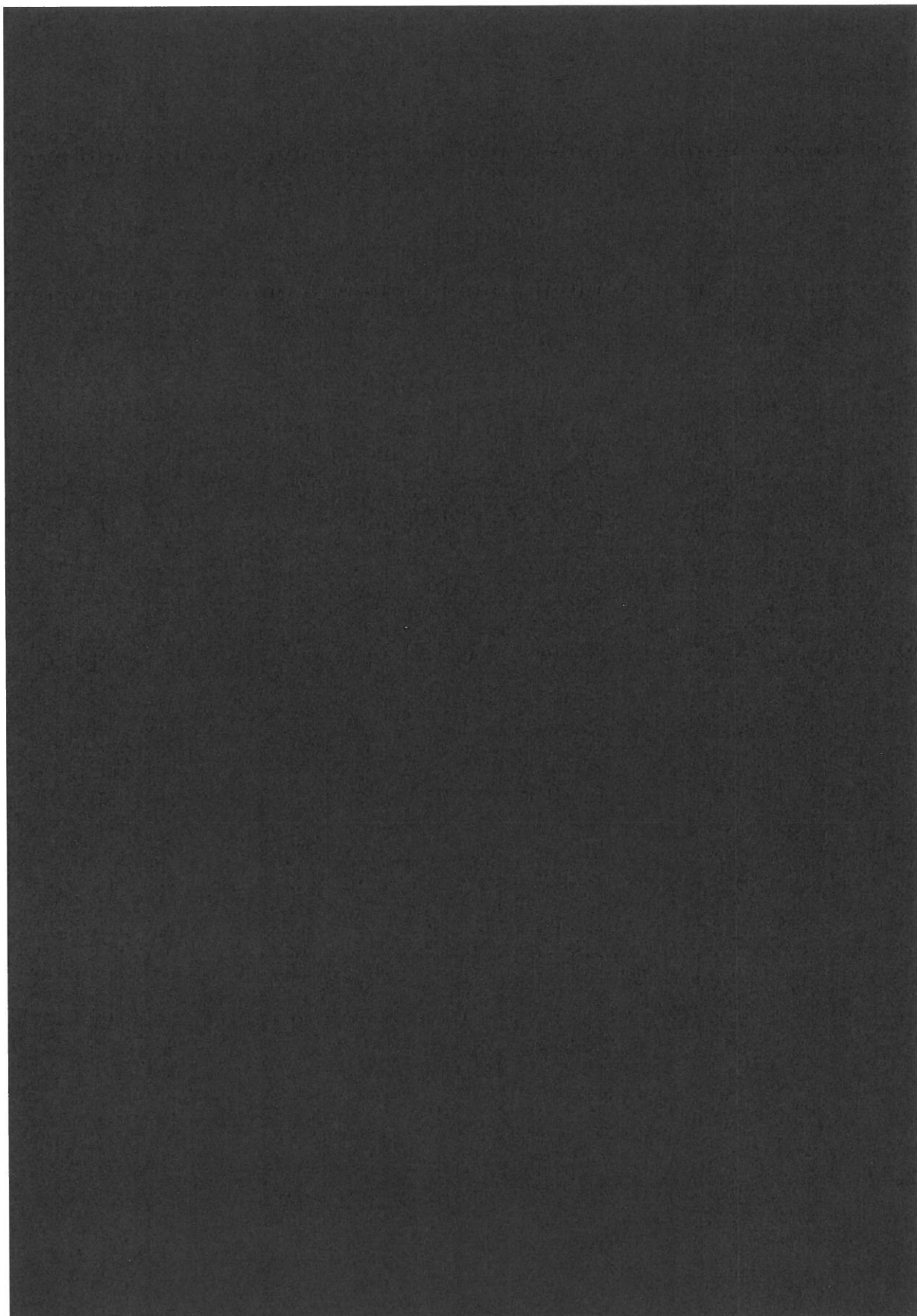
Saskaņā ar līdzšinējo praksi, Regulators no komersantiem pieprasa Noteikumu 1.pielikumā ietverto informāciju divas reizes gadā un Noteikumu 2.pielikumā ietverto informāciju reizi gadā. Regulators tirgus analīzei pamatā izmanto Noteikumu 2.pielikumā ietverto informāciju, taču, lai sniegtu plašāku skatījumu, tiek izmantots arī Noteikumu 1.pielikumā ietvertā informācija. Tā kā komersantiem auditētie dati par iepriekšējo kalendāro gadu to rīcībā nonāk tikai nākamā gada vidū, Regulators saņem tirgus analīzei nepieciešamo informāciju vismaz 9-12 mēnešus pēc iepriekšējā pārskata gada beigām. Ņemot vērā informācijas pieprasījuma samērīgumu, Noteikumu 2.pielikums tiek nosūtīts komersantiem reizi gadā.

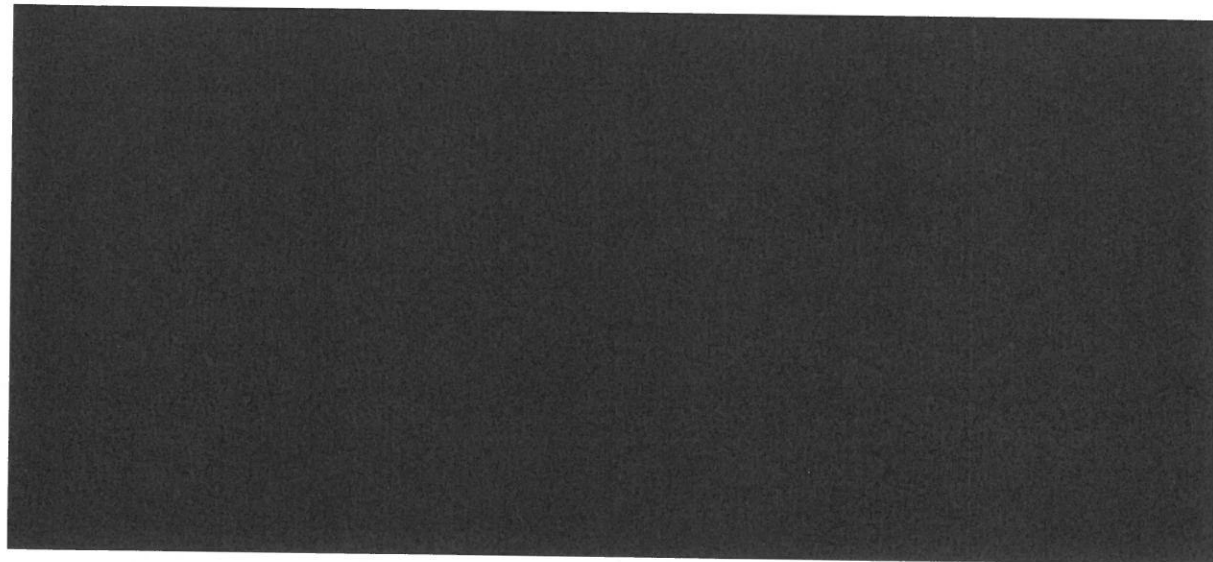
Regulators, lai nodrošinātu tirgus situācijas tendenču novērošanu, šajā analīzē izmanto arī Noteikumu 1.pielikumā ietverto informāciju, kas ir neauditēti finanšu rādītāji, ar mērķi apstiprināt vai atspēkot konstatētā tirgus tendences.

Saskaņā ar Noteikumu 1.pielikumā ietverto informāciju, kas ir neauditētie dati, pavisam 46 komersanti 2016.gadā piedāvāja balss telefonijas piekļuves pakalpojumus un guva no tiem ieņēmumus.

Zemāk norādītajā tabulā (skatīt tabulu 5) apkopoti dati par komersantu ieņēmumiem no balss telefonijas piekļuves nodrošināšanas, kā arī norādītas komersantu tirgus daļas 2016.gadā. Dati par 2016.gadu apkopoti no Noteikumu 1.pielikumā ietvertās informācijas, kas ir neauditēti komersantu dati par ieņēmumiem.

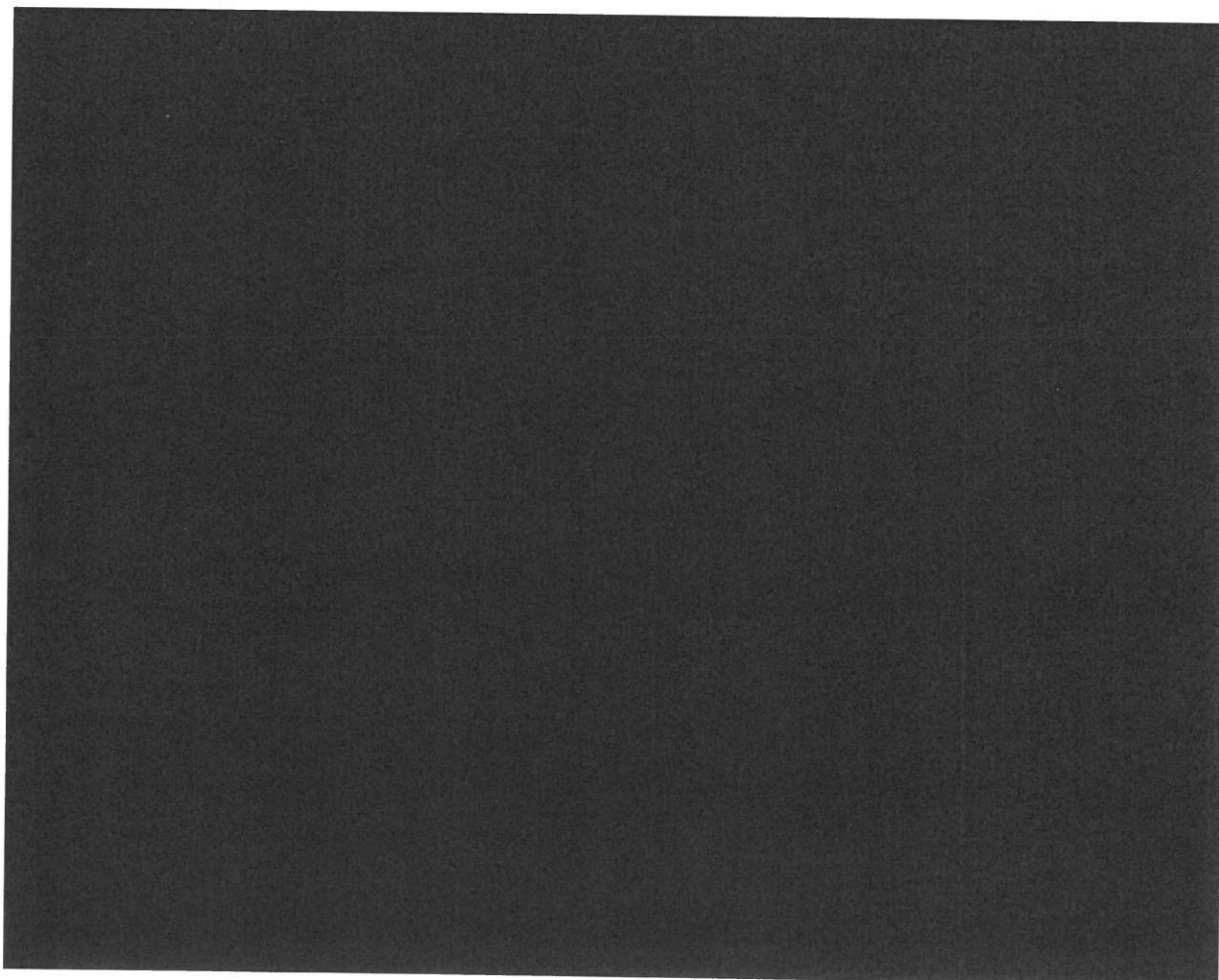
Tabula 5. Komersantu ieņēmumi un tirgus daļas no balsu telefonijas piekļuves nodrošināšanas 2016.gadā

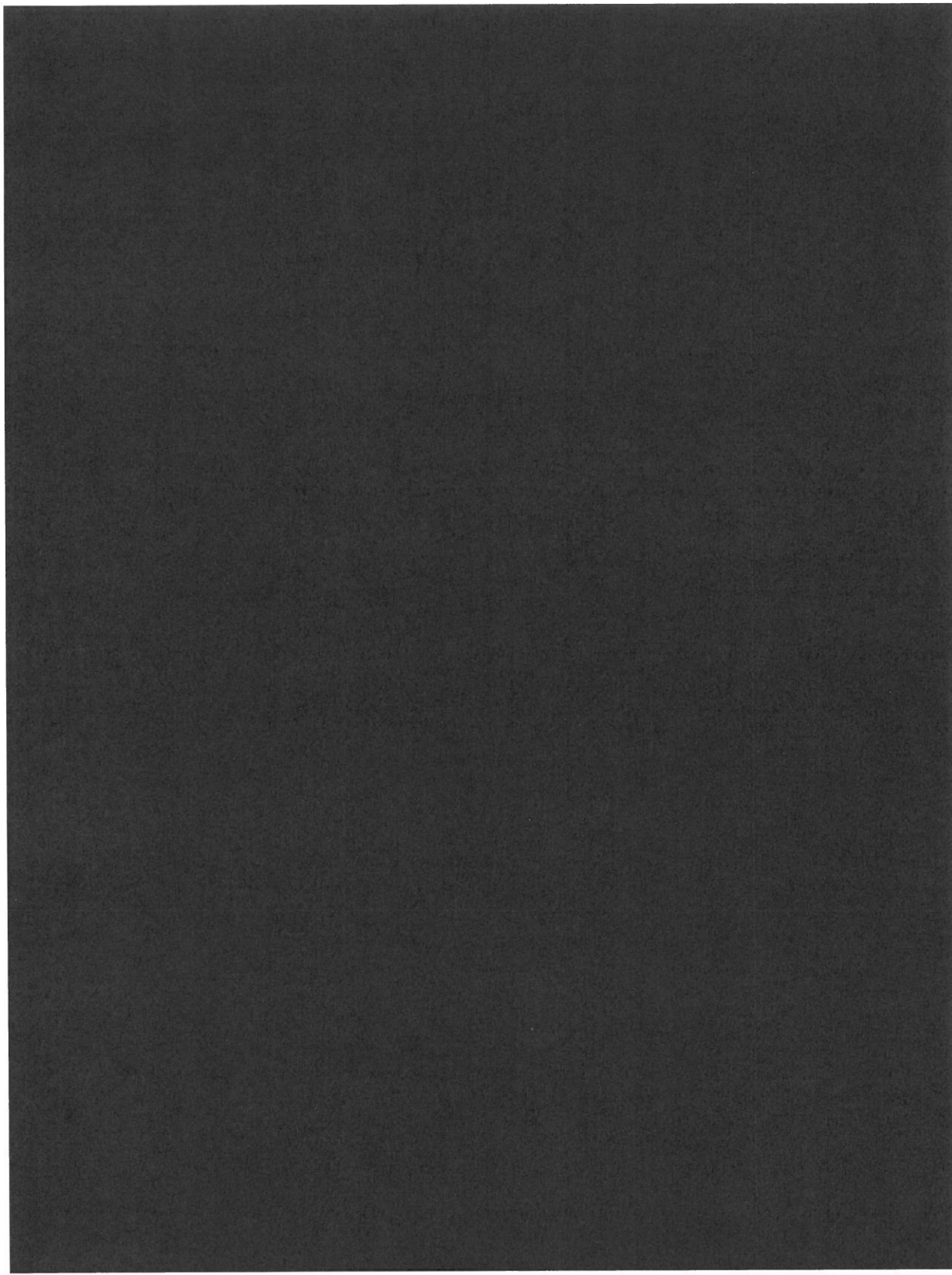

Zemāk norādītajā tabulā (skatīt tabulu 6) apkopoti dati par komersantu nodrošināto balss telefonijas pakalpojumu noslodzi minūtēs, kā arī norādītas komersantu tirgus daļas 2016.gadā. Dati par 2016.gadu apkopoti no Noteikumu 1.pielikumā ietvertās informācijas.

Tabula 6. Komersantu noslodze un tirgus daļas no balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas 2016.gadā

Acīmredzams, ka, iekļaujot Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū arī komersantus, kas nodrošina piekļuvi mobilās balss telefonijas pakalpojumiem, tirgū savstarpēji konkurē četri salīdzinoši lieli komersanti un neviens no tiem nav uzskatāms par komersantu ar BIT.

5.5. Tirgus dalībnieki

Visi komersanti, kas norādīti tabulā 5 un tabulā 6, sniedz balss telefonijas piekļuves pakalpojumus un gūst no tiem ieņēmumus, kā arī sniedz minētos pakalpojumus Latvijas Republikas teritorijā. Regulators uzskata, ka 46 komersanti ir uzskatāmi par Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus dalībniekiem (skatīt tabulu 7).

Tabula 7. Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus dalībnieki

Kmercdarbības forma	Komersants	Vienotais reģistrācijas numurs
SIA	4 NETS	40003590034
SIA	AUGSTCELTNE	40103000117
SIA	Baltcom	40003005264
AS	BALTICOM	40003443452
SIA	BITE Latvija	40003742426
SIA	BMI TELECOM	40103640149
SIA	Brokers	41503041891
SIA	CSC TELECOM	40003611196
SIA	Datagrupa.lv	40003475316
SIA	DATU TEHNOLOĢIJU GRUPA	50003459811
SIA	DAUTKOM TV	41503014963
SIA	EDAN	40003735937
SIA	Emilia	40103174992
SIA	Fixed Lines	40103526479
SIA	iLink	41203019961
SIA	Infonet sistēmas	40003625444
SIA	Kurzemes datorcentrs	41203024854
SIA	LABO NAMU AĢENTŪRA	40003716230
SIA	Lattelecom	40003052786
AS	Latvenergo	40003032949
VAS	Latvijas dzelzceļš	40003032065
SIA	Latvijas Mobilais Telefons	50003050931
SIA	LIVAS KTV	40003637208
SIA	LUTOR	40003643134
SIA	MWTV	40003796842
SIA	Nordic Airline Systems	40103753888
SIA	Nordic Technologies	40003542000
SIA	Novikontas Connect	40103313025
SIA	Optrix	43603040513
SIA	OPTRON	40103066693

SIA	Radio Telecommunication Network	40003172251
SIA	Rigatta	40003784190
SIA	SILKO serviss	40103277985
SIA	STARNET	42403017746
SIA	Stream Networks	50003913971
SIA	Tele2	40003272854
SIA	Telegrupa Baltijā	40003284868
AS	Telekom Baltija	40003454545
SIA	TELENET	40003615639
SIA	Telia Latvija	40003057571
SIA	Tivi	40103241776
SIA	ULSI	44103015443
SIA	UNISTARS	40003482318
AS	Ventbunkers	50003179321
AS	WEST EAST INDUSTRIES	40003170848
SIA	ZetCOM	40003582107

6. Trīs kritēriju tests

Regulators Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu ir analizējis divas reizes, un Regulators 2007.gada 7.martā ir pieņēmis lēmumu Nr.48 un lēmumu Nr.49, ar kuriem šajā tirgū viens komersants – SIA “Lattelecom” – ir noteikts par komersantu ar BIT un ar kuriem tam ir piemērotas saistības. Komersantu ar BIT ietekme tirgū un piemērotās saistības ir periodiski jāpārskata. Ņemot vērā, ka piemērotās saistības var tikt grozītas vai atceltas tikai ar Regulatora lēmumu, kas ir balstīts uz tirgus analīzi, tad, lai pārskatītu Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū piemērotās saistības, Regulatoram nepieciešams veikt atkārtotu Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus analīzi.

Ieteikumā 2014 EK norāda, kuros elektronisko sakaru tirgos visbiežāk sastopamas konkurences problēmas un kurus elektronisko sakaru tirgus EK iesaka analizēt un regulēt. Ieteikuma 2014 2.punkts noteic, ka gadījumā, ja valsts pārvaldes iestādes vēlas regulēt tirgus, kuri nav iekļauti Ieteikumā 2014, tad valsts pārvaldes iestādēm jāpārlicinās, vai regulējamais tirgus atbilst šādiem trīs kumulatīviem kritērijiem (trīs kritēriju tests):

- pastāv augsti un ilglaicīgi (nepārejoši) strukturāli, administratīvi vai regulatīvi šķēršļi iekļūšanai tirgū;
- tirgus struktūra nesliecas uz efektīvu konkurenci šī ziņojuma darbības laikā, ņemot vērā uz infrastruktūru balstītas un cita veida konkurences apstākļus un nepastāvot šķēršļiem iekļūšanai tirgū;
- konkurences tiesību piemērošana vien ir nepietiekama, lai pienācīgi risinātu konstatētās konkurences nepilnības.

Šie kritēriji jāpiemēro kumulatīvi, tas ir, neatbilstība jebkuram no tiem norāda, ka šim tirgum nav nepieciešams *ex ante* (apsteidzošs) regulējums.

6.1. Šķēršļi iekļūšanai tirgū

Pirmais kritērijs, kas jāapskata, lai novērtētu vai Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana, ir augsti un ilglaicīgi (nepārejoši) šķēršļi iekļūšanai minētajā tirgū. Ja Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū nepastāv augsti šķēršļi, kas attur jaunus komersantus no balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas, vai, ja šie šķēršļi uzskatāmi par īslaicīgiem un pārejošiem, tad trīs kritēriju testa pirmais kritērijs nav izpildīts un Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus uzskatāms par tirgu ar efektīvu konkurenci, kurā *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana nav nepieciešama. Šķēršļi iekļūšanai tirgū var būt strukturāli vai normatīvi.

Strukturāli šķēršļi ir saistīti ar darbības uzsākšanu Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū un nav atkarīgi no ārējiem tirgu ietekmējošiem faktoriem. Strukturālie šķēršļi galvenokārt ir lielas investīcijas, kuras nepieciešamas, lai uzsāktu darbību tirgū un kuras nevar atpelnīt pietiekami īsā laikā, piemēram: lieli ieguldījumi infrastruktūras būvniecībai vai iegādei, lieli ieguldījumi zīmola izveidei un popularizēšanai. Par strukturālu šķērslu uzskatāms arī tāds tirgū esošs komersants, kas ir sasniedzis tādu mēroga un vēriena ekonomiku, kas ļauj tam nodrošināt efektīvāku pakalpojumu sniegšanu.

Normatīvie šķēršļi ir normatīvo aktu vai regulējošo institūciju normatīvo aktu piemērošanas prakses radīti ilgstoši pastāvoši asimetriski nosacījumi tiem komersantiem, kas darbojas tirgū, un tiem, kas šajā tirgū vēlas iekļūt.

Par normatīvajiem šķēršļiem var uzskatīt normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus darbības uzsākšanai vai darbībai Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, nodokļus un nodevas, nepieciešamību iegādāties licences vai izpildīt noteiktas darbības vai kritērijus darbībai minētajā tirgū.

Analizējot Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu, tirgus analīzes pirmajā un otrajā kārtā, Regulators konstatēja, ka Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū pastāv augsti strukturāli šķēršļi iekļūšanai tirgū.

Vērtējot, vai jaunam komersantam pastāv šķēršļi iekļūšanai Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, jāsecina, ka augsti strukturāli šķēršļi joprojām pastāv, jo jaunam komersantam ir nepieciešams pašam uzbūvēt vai nomāt no cita operatora elektronisko sakaru tīklu balss telefonija piekļuves pakalpojumu nodrošināšanai. Elektronisko sakaru tīkla būvniecība ir ļoti dārga un saistīta ar augstu neatgūstamo izmaksu risku, jo izbūvētam elektronisko sakaru tīklam nav alternatīvu izmantošanas iespēju.

Lai arī jaunam komersantam iekļūšana Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū ir ievērojami apgrūtināta, Regulatoram jāņem vērā konstatēto tradicionālās balss telefonijas piekļuves pakalpojumu aizvietojamību ar mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumiem, kā rezultātā tika ieviestas izmaiņas tirgus definīcijā. Iekļaujot mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumus Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgos, pieauga to esošo komersantu skaits un šobrīd tie ir 46 komersanti, kuri uzskatāmi par Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus dalībniekiem.

Regulators, analizējot konkurences apstākļus Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, secināja, šo komersantu savstarpējā konkurence ir pietiekama, lai nodrošinātu efektīvas konkurences apstākļus minētajā tirgū.

6.2. Tirgus attīstība (dinamika)

Lai Regulators konstatētu, vai Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus atbilst otrajam trīs kritēriju testa kritērijam, nepieciešams analizēt, vai Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus šī ziņojuma pārskata periodā ir vērsts uz efektīvu konkurenci. Regulatoram nepieciešams analizēt, vai tirgus struktūra pēc šķēršļiem iekļūšanai tirgū neierobežo efektīvas konkurences rašanos vai attīstību Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū. Iepriekšējās tirgus analīzes kārtās, definējot Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgu, netika konstatēta mobilās balss telefonijas piekļuves aizstājamība ar tradicionālās balss telefonijas pakalpojumu piekļuvi, tādēļ Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus definīcijā tika iekļauti tikai fiksētās balss telefonijas piekļuves pakalpojumi. Savukārt šajā tirgus analīzes kārtā Regulatoram jāņem vērā arī konstatētā mobilās balss telefonijas piekļuves un tradicionālās balss telefonijas piekļuves aizvietojamība.

Zemāk pievienotajās tabulās (skatīt tabulu 8.-tabulu 12.) ir norādīta informācija par 4 lielāko balss telefonijas piekļuves komersantu balss telefonijas ieņēmumiem, piekļuves ieņēmumiem, balss telefonijas noslodzi, balss telefonijas abonētu skaitu un no viena abonenta gūtajiem ieņēmumiem par balss telefonijas piekļuves pakalpojumiem laika periodā no 2010.gada līdz 2016.gadam.

Tabulā zemāk (skatīt tabulu 8) ir norādīti komersantu ieņēmumi no balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas. SIA "Latvijas Mobilais Telefons" ieņēmumi no balss telefonijas pakalpojumu sniegšanas 2016.gadā sastādīja ██████████ EUR jeb ██████████% tirgus daļu, SIA "Tele2" ██████████% lielu tirgus daļu, SIA "BITE Latvija" ar ██████████% tirgus daļu un SIA "Lattelecom" ar ██████████% lielu tirgus daļu.

Tabula 8. Ieņēmumi no balss telefonijas pakalpojumiem, EUR

Komersants	Ieņēmumi 2010	Ieņēmumi 2011	Ieņēmumi 2012	Ieņēmumi 2013	Ieņēmumi 2014	Ieņēmumi 2015	Ieņēmumi 2016
Lattelecom							
Latvijas Mobilais Telefons							
Tele2							
BITE Latvija							

Savukārt tabulā 9 ir norādīti ieņēmumi no piekļuves balss telefonijas pakalpojumiem. SIA "Latvijas Mobilais Telefons" 2016.gadā ir guvis ██████████ EUR lielus ieņēmumus no piekļuves balss telefonijas pakalpojumiem, kas sastāda ██████████% lielu tirgus daļu, SIA "Tele2" ieņēmumi no piekļuves balss telefonijas pakalpojumiem sastādīja ██████████ EUR jeb ██████████% tirgus daļu, un SIA "BITE Latvija" un SIA "Lattelecom" attiecīgi ██████████% un ██████████% lielu tirgus daļu.

Tabula 9. Ieņēmumi no piekļuves balss telefonijas pakalpojumiem, EUR

Komersants	Ieņēmumi 2010	Ieņēmumi 2011	Ieņēmumi 2012	Ieņēmumi 2013	Ieņēmumi 2014	Ieņēmumi 2015	Ieņēmumi 2016
Lattelecom							
Latvijas Mobilais Telefons							
Tele2							
BITE Latvija							

SIA "Tele2" balss telefonijas noslodze 2016.gadā sastādīja ■■■■■% lielu tirgus daļu, SIA "Latvijas Mobilais Telefons" tirgus daļas pēc balss telefonijas noslodzes sastādīja ■■■■■% un fiksētās balss telefonijas komersantam SIA "Lattelecom" noslodze 2016.gadā sastādīja ■■■■■% (skatīt tabulu 10). No minētā var secināt, ka salīdzinājumā ar mobilās balss telefoniju fiksētās balss telefonijas pakalpojumi nav tik pieprasīti un izmantoti.

Bez minētās noslodzes salīdzinājuma, nelielo pieprasījumu pēc fiksētās balss telefonijas pakalpojumiem pierāda arī balss telefonijas piekļuves pakalpojumu abonentu skaits (skatīt tabulu 11). 2016.gadā SIA "Lattelecom" bija ■■■■■ balss telefonijas piekļuves pakalpojumu abonenti, kas sastādīja ■■■■■% lielu tirgus daļu. SIA "Latvijas Mobilais Telefons" 2016.gadā tirgus daļa pēc abonentu skaita sastādīja ■■■■■%, SIA "Tele2" ■■■■■% liela tirgus daļa, kas ir ■■■■■ abonenti un SIA "BITE Latvija" ar ■■■■■ abonentiem jeb ■■■■■% lielu tirgus daļu.

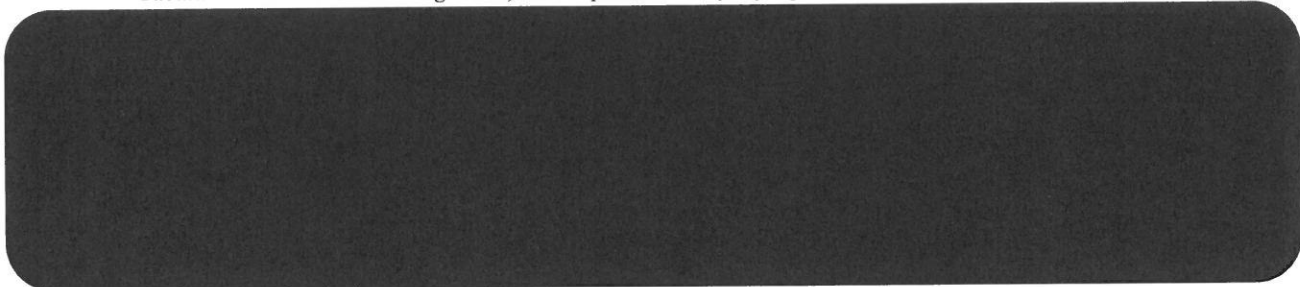
Tabula 10. Balss telefonijas noslodze, minūtes

Tabula 11. Balss telefonijas piekļuves pakalpojumu abonentu skaits

Savukārt tabulā 12 ir norādīti komersantu gūtie ieņēmumi gadā no viena abonenta par balss telefonijas piekļuves pakalpojumiem. Šajā tabulā ir norādīti ieņēmumi par balss telefonijas piekļuves abonēšanu, bet nav norādīti ieņēmumi no piekļuves ierīkošanas, ņemot vērā, ka tas ir vienreizējs pakalpojums. SIA "Lattelecom" 2016.gadā no viena abonenta guva ■■■■■ EUR lielus ieņēmumus par balss telefonijas piekļuves pakalpojumiem. Pārējiem trim

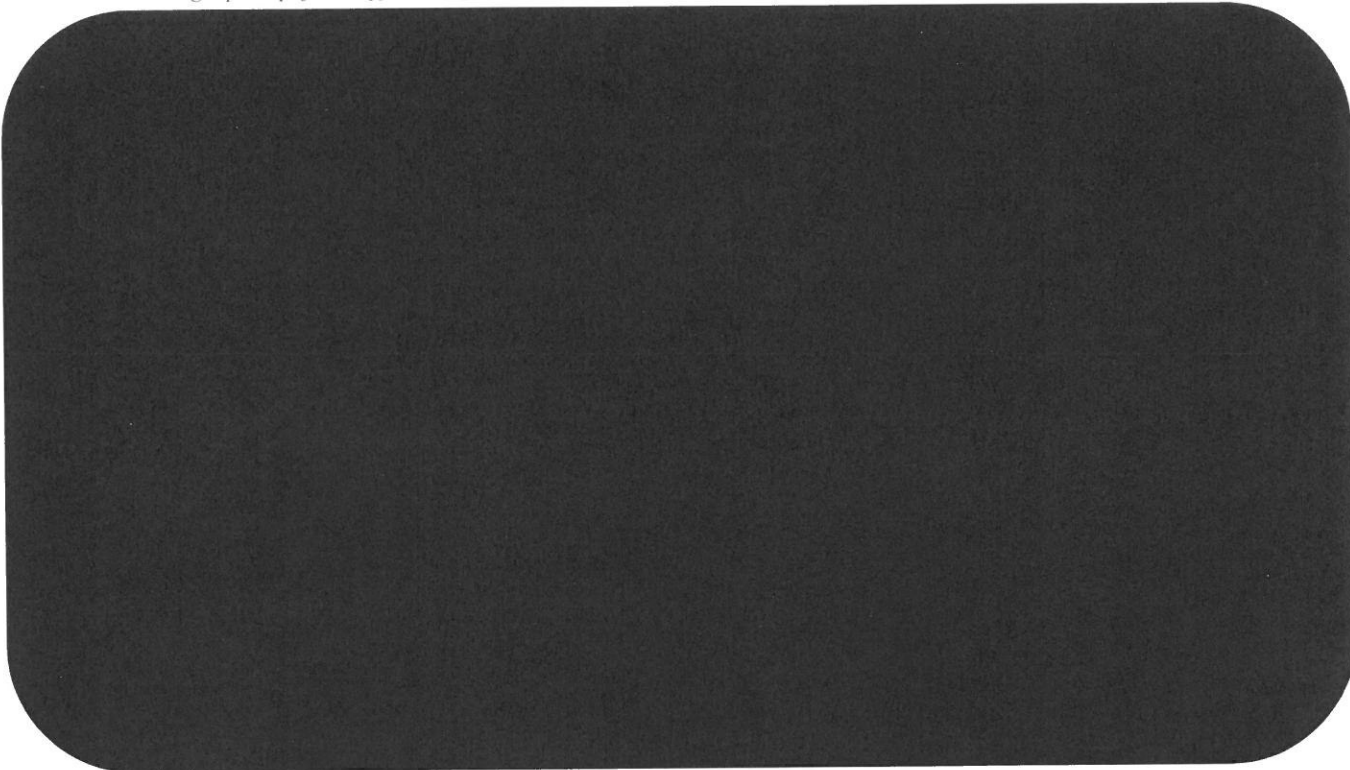
komersantiem, kas nodrošina mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumus, ieņēmumi 2016.gadā bija līdzīgi, no ██████████ EUR.

Tabula 12. No viena abonenta gūtie ieņēmumi par balss telefonijas piekļuves pakalpojumiem, EUR

Zemāk attēlotāja attēlā (skatīt attēlu 11) ir norādītas četru lielāko balss telefonijas pakalpojumu sniedzēju – SIA “Lattelecom”, SIA “Latvijas Mobilais Telefons”, SIA “Tele2”, SIA “BITE Latvija” balss telefonijas pakalpojuma ieņēmumu, balss telefonijas pakalpojuma piekļuves ieņēmumu, abonentu skaita un sniegtā pakalpojuma apjoma tirgus daļu izmaiņas procentos 2016.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu.

Attēls 11. Balss telefonijas pakalpojuma ieņēmumu, balss telefonijas pakalpojuma piekļuves ieņēmumu, abonentu skaita un sniegtā pakalpojuma apjoma tirgus daļu izmaiņas procentos 2016.gadā

Iekļaujot mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumus Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū un aplūkojot komersantu gūtos ieņēmumus, galalietotāju skaitu un nodrošinātā elektronisko sakaru pakalpojuma apjomu laika periodā no 2010.gada līdz 2016.gadam, kā arī to tirgus daļas, var konstatēt, ka Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū valda efektīva konkurence. Arī aplūkojot citus apstākļus Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, Regulators secina, ka nav pamata noteikt nevienu komersantu par komersantu ar BIT.

Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū darbojas četri lieli un savstarpēji konkurējoši komersanti, kuriem katram ir izbūvēta sava infrastruktūra. Nevienam no šiem komersantiem nav priekšrocību, ko sniedz piekļuve infrastruktūrai, un visi šie komersanti ir pietiekami lieli komersanti, lai tiem būtu vienlīdzīga iespēja piekļūt finanšu resursiem, lai nodrošinātu investīcijas un komersanta attīstību.

Regulators, analizējot konkurences apstākļus Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, secina, ka, iekļaujot tirgus analīzē arī mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumus, Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus uzskatāms par tirgu ar efektīvu konkurenci. Regulators uzskata, ka šī ziņojuma pārskata periodā nav sagaidāmas tādas konkurences apstākļu izmaiņas, kas ļautu atzīt kādu komersantu par komersantu ar BIT.

6.3. Konkurences tiesību pietiekamība

Ņemot vērā, ka Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus, iekļaujot tajā mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumus, uzskatāms par tirgu ar efektīvu konkurenci, Regulators secina, ka *ex ante* (apsteidzoša) iejaukšanās šajā tirgū vairs nav nepieciešama un ka atsevišķos izņēmuma konkurences nepietiekamības gadījumos *ex post* (pēc fakta) konkurences tiesību piemērošana būtu piemērotāka.

6.4. Trīs kritēriju testa rezultāti

Analizējot konkurences apstākļus Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, Regulators secina, ka, iekļaujot šajā tirgus analīzes kārtā arī mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumus, Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus uzskatāms par tirgu, kurā nepastāv komersanti ar būtisku ietekmi. Lai arī iekļūšanai Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū pastāv augsti šķēršļi, tirgū konkurē pietiekami daudz komersantu, veidojot efektīvu konkurenci. Ņemot vērā, ka Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus uzskatāms par tirgu ar efektīvu konkurenci, Regulators secina, ka *ex post* (pēc fakta) konkurences tiesību piemērošana būtu pietiekama iespējamo konkurences kropļojumu novēršanai nākotnē.

Regulators ir secinājis, ka Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus neatbilst diviem trīs kritēriju testa kritērijiem, tādēļ Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū nav nepieciešams piemērot *ex ante* (apsteidzošu) regulēšanu.

7. Saistības

Pirmajā tirgus analīzes kārtā Regulators Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū atzina vienu komersantu – SIA “Lattelecom” par komersantu ar BIT un ar lēmumu Nr.48, lēmumu Nr.49 piemēroja tam saistības.

Tirgus analīzes otrajā kārtā Regulators secināja, ka Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū konkurences apstākļi nav būtiski mainījušies un Regulatoram nav nepieciešams atcelt, grozīt vai papildināt pirmās kārtas tirgus analīzes rezultātā pieņemto lēmumu Nr.48 un lēmumu Nr.49 par SIA “Lattelecom” atzīšanu par komersantu ar BIT un par saistību piemērošanu.

Tā kā trešās kārtas tirgus analīzes gaitā tika konstatēta tradicionālās balss telefonijas piekļuves pakalpojumu aizstājamības ar mobilās balss telefonijas piekļuves pakalpojumiem, kā

rezultātā tika ieviestas izmaiņas tirgus definīcijā, ir pieaudzis to komersantu skaits, kuri uzskatāmi par Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgus dalībniekiem. Regulators, analizējot konkurences apstākļus Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, secināja, ka šo komersantu savstarpējā konkurence ir pietiekama, lai nodrošinātu efektīvas konkurences apstākļus minētajā tirgū.

Ņemot vērā minēto, saskaņā ar ESL 31.panta trešo daļu tiem komersantiem, kuri noteikti par komersantiem ar būtisku ietekmi Piekļuves nodrošināšanas fiksētā vietā tirgū, nepieciešams atcelt BIT statusu un atcelt visas tiem piemērotās saistības.

Regulators secina, ka nepieciešams atcelt visas ar lēmumu Nr.48 un lēmumu Nr.49 SIA "Lattelecom" noteiktās saistības.

8. Nacionālā konsultācija

Šī ziņojuma publiskojamā versija ir publicēta Regulatora mājaslapā internetā, paredzot 30 dienas priekšlikumu un komentāru sniegšanai.

9. Konkurences padomes viedoklis

Regulators ir nosūtījis šo ziņojumu Konkurences padomei priekšlikumu un komentāru sniegšanai.

10. Konsultācija ar EK un citu Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem

Pēc konsultēšanās ar tirgus dalībniekiem un Konkurences padomi, Regulators nosūtīs šo ziņojumu EK, Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem un Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādei viedokļa sniegšanai.

Priekšsēdētājs

R.Irkliis